

Ľubietovskí trpaslíci

ANTON HABOVŠTIAK

Za dávnych

čas bola Ľubietová chýrnym baníckym mestom. V jej chotári haviari kopali vzácnu rudu. Najprv zlato, neskôr meď. Ľubietovčania dobre vedeli, aké bohatstvo majú v zemi. Preto len kutrali a kutrali. A ich mesto bohatlo, široko-ďaleko sa mu v blahobyte nemohlo nič vyrovnáť.

Ale v jednom roku sa koleso šťastia zvrátilo. V ten rok, vraj kedysi po polnoci, vyšli baníci zo štólne priam ta, kde bol revír Čierne peklo. Bolo to uprostred zimy, všetky vršky

Haviarom sa veľmi uľútilo, keď videli mrznúť tieto nebožiatka. Vtedy povie jeden z nich, čo nemal detí, tichulinkým hlasom: „Patrilo by sa im doniesť dajakú obuv.“

pokrýval sneh, iba stromy a väčšie domy z neho trčali.

Sotva teda haviari vyšli zo štólne, začuli čudný šum, čo sa aj na spev ponášal.

„Kto tu môže nôtiť teraz neskoro v noci?“ osmelil sa precediť jeden haviar. Iný zas, čo mal lepšie oči, zrazu zastal a zvolal:

„Nielenže si spieva, ale aj tancuje. Nože sa dobre prizrite!“

A naozaj, neďaleko od miesta, kde vyšli spod zeme, zazreli haviari drobulinkých chlapíkov, ako tancujú pri mesiaciku, vyskakujú i pospevujú si pesničky od výmyslu sveta. Vyobliekani boli tak utešene, že radosť bola na nich pozerať. Len nevedno prečo, všetci do jedného boli bosí.

A druhý na to:

„Veru hej, dosť sa nám pri robote napomáhali. Zlaté žily nám ukazovali, preto sa nám darilo.“

„Aj pomoc zaraz priniesli, keď sme ju najväčšmi potrebovali. Koľko rás varovali, keď nás malo stihnúť nešťastie,“ dodal tretí.

A tak jeden haviar za druhým vyratúvali, ako im trpaslíci šli po ruke, keď kopali hlboko v zemi.

Nakoniec rozhodli:

„Dáme im spraviť papučky z červeného súkenka!“

A na čom sa dohodli, to aj vykonali. Hneď na druhý deň rozkázali ľubietovskému čižmárovi našiť z tenkého súkna drobnú obuv. Aj

mieru mu podľa stôp v snehu dali. Suster pokrútil hlavou, keď sa mal chytiť do takej roboty.

„V živote som ešte nešil takú drobňač. Komu to môže byť na nohu?“ hundral si popod nos.

Ale predsa sa len pustil do roboty a papučky ušil presne také, aké mu ľubietovskí haviari rozkázali.

Netrvalo dlho a haviari sa poberali s podarúňkom ta, kde videli trpaslíkov.

„Len aby tam boli,“ starostil sa ktorýsi z haviarov.

Ale zbytočne sa haviari strachovali. Drobní ľudkovia tak ako prv, aj tentoraz sa bosí zvrátili po snehu a vyspevovali jednu nôtu po druhej. Jeden z haviarov prišiel k nim bližšie a začal sa vynukovať:

„Tu máte, ľudkovia zlatí. Nože no, obujte sa!“

A to veru zle urobil, že sa do nich takto zamiešal. Trpaslíkom odjakživa nikto, z ľudí nesmel nič prikazovať. Tých bolo treba skôr počúvať a vždy vykonať, čo si oni žiadali. A keď ich už chceli ľudia dačím obdarovať, mali to bez slova blízko nich nechať, a nie im nasilu podarúňok vynukovať.

Drobní chlapíci pribehli k tým papučkám, obzreli si ich z každej strany, ba si ich začali aj obúvať na drobulinké nôžky. Ale vonkoncom sa im netešili. Niektorí posmutneli, iní dokonca aj slzu vyronili.

„Čo sme im len vykonali, že ich náš dar nepotešil, nerozveselil?“ húťali haviari. A už už sa chceli trpaslíkov spýtať, prečo im smútok sadol na dušu miesto radosti, keď vtom jeden trpaslíček zažalostil:

„Už nás ľubietovskí haviari veru vyplatili. Odo dneška si pôjdeme všetci do jedného inde hľadať robotu. Tam, kde nemusíme nosiť tieto papučky.“

A skôr než im haviari mohli celú vec vysvetliť, stratili sa všetci do jedného v zemi. Viac ich v ľubietovej ľudskej oči nevideli.

Pre ľubietovčanov to bola prenáramná škoda. Lebo od toho dňa sa už v baniach

nikomu nedarilo tak ako dovtedy. Horšie však bolo, že aj zlato a medené žily sa im zo dňa na deň priam spod krompáčov strácali, až napokon vzácna ruda zmizla, akoby jej ani nikdy nebolo.

„Trpaslíci ju odniesli niekam inam, lebo

sme im rozkazovali,“ hovorili starší, múdrejší haviari.

Či to tak bolo alebo nie — nevedno. Vie sa iba to, že slávna a bohatá ľubietová tak schudobnela, že nakoniec bola taká istá ako iné dediny.

Prvý máj

ŠTEFAN MORAVČÍK

*Záhrada je vyfintená,
slávnostná.*

*Každý, kto sa na ňu pozrie,
radosť má.*

*Máj zavítal do záhrady,
1. máj —
a rozkázal: „Záhradôčka,
rozkvitaj!“*

*Pootváraj kvetom puky
zavreté,
otvor oči všetkým ľuďom
na svete!“*

Čaro

MÁRIA TOPOESKA

*Spod sosny pramienok vyviera,
svieti sta retiazka do šera,
blyští sa akoby zo zlata —
nie je to vodenka zakliata?*

*Pošepkať, poradiť babenke,
nech zájde ku tejto studienke,
že keď sa ovrkne kvapôčkou,
omladne o dva, či päť rôčkov?*

*No ak je taká moc v prameni,
že mi ju v dievčinku premení?
To zas nie! Babku mám od mala,
takúto ja som si vybrala!*

Labužnícka poviedka

PETER ŠEVČOVIČ

Po štvrtkovej večeri nesadol si otec Tvrdoň k televízii, ale so vzrušeným hlasom oslovil Berca:

„Bartolomej, zajtr, to jest v piatok, nastáva pre teba historická chvíľa, lebo v sobotu a v nedeľu využijeme pozvanie tety Daniely Karkulákovovej a strávime spoločenský víkend na jej chate.“

„Lenže teta Daniela si neželá, aby tam boli deti, rozumieš? Jednak sa vrátila z liečenia, jednak by si dala pre korunu vrátať koleno,“ pridala sa matka Tvrdoňová a zašemetila čosi, že pôjde o slovenský víkend: halušky, strapačky, haruľa, demikát.

Otec prikývol a pedagogicky zdvihol ukazovák:

„Synu, prvý raz v živote zostaneš dva dni doma sám. Obstojíš?“

„No a nie?“ pozrel sa mu Berco do očí. „O tri roky už predsa dostanem občiansky preukaz. A okrem toho dúfam, že mi tu necháte primerané zásoby.“

„V chladničke máš hrniec kelu, dvanásť karbonátok a račiansku fazuľovicu,“ pripravene povedala matka.

„Fazuľa?“ zmraštil sa Berco. „V mrazničke nemáme nič?“

„Sú tam iba polotovary; sviečkovica, teľací orech, bravčové karé, klobásky na zapekanie, husacia pečenka, roštená v kuchynskej úprave, mrazená zelenina a býčia láska. Takže ju radšej neotváraj, ešte je v záruke.“

„Polotovary pripravovať viem,“ šomral

Berco. „Prečo mám jesť celý víkend karbonátky a kel?“

„Veď sa toho nikdy nevieš dojesť,“ povedala mama a preľaknuto sa zvrtila k otcovi, či predsa len neodrieknuť pozvanie skúpej Karkuliačke. „Čo ak bude vyvárať?“

„Prečo by to robil?“ nechápal otec.

„Pretože odkedy majú pionierskeho vedúceho kuchárskeho učňa, každý doma len vyvára.“

„Varenie je vášeň,“ súhlasil otec. „Každý veľký umelec rád varil. Za mladi som tiež mával umelecké ambície,“ clivo si zaspomínal otec. „A ostalo mi len to varenie.“

„A mne zas chliev, čo zostane po tebe v kuchyni,“ uštipla mama ani osa a na Berca zvýšila hlas: „Bartolomej, neopováž sa vyvárať! Stačí, keď upratujem po jednom! A odlož

si do skrine nohavice! A tej Karkuliačke brnkem, aby prepáčila. Aj tak varí pod psa, doma bude lepšie.“

„Neprepáči. A tebe dôverujem, synu! Len si, prosím ťa, nezabuchni kľúče.“

„Myslíš, že si neviem otvoriť dvere skrutkovačom?“ žmurkol Berco na otca.

„Vidíš, mamička, Bartolomej začína byť chlap,“ odžmurkol mu otec a Berco takticky vyslovil ochotu povysávať byt, poutierať prach nielen na nábytku, ale aj na zemi a v kútoch, poumývať riady aj kuchyňu a celej rodine vyprať v práčke rifle.

„Práčku v nijakom prípade nezapínaj,

odkedy ju opravili, kope. A mohol by si vytopiť Kuliškovcov, tretí raz by to už nezniesli. Mimochodom, tiež idú na víkend, takže by si mohol vytopiť aj Lajchu, čo býva pod nimi, a nebudaj ešte aj Predmerskovcov. Nemala by som predsa len zavolať tej Karkuliačke?“

„Na víkend sa pôjde a basta!“ napajedil sa otec tak očividne, že mama múdro ustúpila.

Berco sa práve vychystal na sobotňajšiu akciu ich pionierskeho oddielu, keď pod chladničkou zbadal červenkastú mláčku. Otvoril chladničku a div, že neskamenel od hrôzy: chladnička rozmrazená, všetko v nej rozmäknuté. Po chvíľke sa však spamätal a duchapľne zatelefonoval svojmu pionierskemu vedúcemu, prezývanému Grizzly.

„Koľko je toho mäsa?“ spýtal sa Grizzly.

„Zo desať kíľ. Rôzneho. Všetko rozmrzlo a opravára sa človek v sobotu nedovolá. Stane sa niečo tomu mäsu?“

„Zosmradne,“ odvetil skúpo Grizzly.

„A to vravíš iba tak? Vieš ty vôbec, čo je to sviečkovica, husacia pečeň, orech a býčia láska?“

„Viem, pretože budem kuchár!“

„Teda pomôž.“

„Vyčkaj doma!“

„A naša akcia?“

„Nestaraj sa, vydrž!“ odvetil Grizzly.

„Vydržím,“ vzdychol si Berco, zložil slúchadlo a začal utierať skrvavenú kuchyňu.

O hodinu sa do bytu nahrnuli štrnásti v pionierskych uniformách a všetci sa v predsieni bez pripomienok povyzúvali, lebo ich vychovávali jednotne.

„Všetko zaznamenám, každé slovo,“ významne zahompálala oddielová kronikárka Lucia kazetovým magnetofónčekom.

„Úúú...“ uveličene zaúpel kuchársky učen Grizzly, keď uvidel na stole porozmrazované mäso. „Odkiaľ máte sviečkovicu a býciu lásku?“

„Mama dostala istému mäsiarovi dojča do jasieľ,“ zahľadel sa Berco previnilo do zeme. „Odvtedy jej to vyťahuje spod pultu alebo

zozadu... Ale sám od seba!“ pozrel sa svojmu vedúcemu do očí.

„To je iné,“ zauvažoval vedúci a vzápätí ho pochytilo tvorivé nadšenie. „Chlapci, tretí rok sa učím variť, ale takéto suroviny som ešte

nemal. Kde sú nože, rajnice, varešky, korenia, sekáčik, klepáč atakďalej?“

A začalo sa variť.

Celú sobotu vyvávali, ba ešte aj kúsok nedeľného predpoludnia, aby nič nevyšlo nazmar a aby to bola priateľská pomoc a nič zlé, zjedli iba karbonátky, kel a fazuľovú polievku s račianskymi rezancami. A pritom si písali do zápisníkov, ako a čo treba variť, ak

treba v záujme zachránenia zásob vystrojiť slávnostnú nedeľnú večeru.

Doprostred prestrenej tabule postavil Berco kyticu červených ruží od spolužiačok Vyskočilky a Grznárky a sviatočne oblečený trýpol.

„Ó, znamenité!“ rozplývala sa matka nad predjedlom pôvodu býčieho.

„Takú milánsku roštenku som nejedol ani v Miláne,“ popúšťal si otec remeň a nad biftekmi so šunkou a vajcom obaja spomínali na svoju svadobnú cestu a na skúpy hladný víkend u kolegyně Daniely Karkulákovej, ktorá svojich hostí striedmo obdarúvala národnými špecialitami kedysi biedneho ľudu. Tu bola hojnosť!

„Také čiži-píži z husacej pečene s orieškami som nejedla ani v Mošoni,“ zabudla mama na žľník. „A čo je z tých štyroch kíľ bravčového stehna?“ opýtala sa nesmelo.

„Rezne na všedné dni a čosi sa aj zakonzervovalo,“ zvrchol Berco pohľad na pokazenú mrazničku, v ktorej stáli tri poháre sterilizovanej paštety z teľacej pečene, tri takisto sterilizované litrovky prejtu, zlatistý roštenec v lístkovom ceste a miska voňavých zbojníckych šúľkov.

„Je samostatný, vynaliezavý, praktický — po tebe,“ dojata vzdychla mama otcovi na pleci.

„Čo sa za mladi naučí, v manželstve akoby našiel. Veď aj ty si sa až pri mne naučila variť, Anička,“ pritúlil ju otec k sebe a rozospomínali sa, ako bolo, kým ešte Bartolomej nebol na svete, ako mesiace a mesiace kupovali len mäsové kosti a údené rebierka, aby si nasporili na družstevný byt a nábytok, ako sa mali radi a aké je to ohromné dobrodružstvo, keď si ľudia rozumejú a chápu sa. Tak zaujato si hrkúťali, že ani nezbadali, ako Berco zívól, vstal, vyzliekol sa, umyl si zuby a pobral sa spať.

Poslednými šiestimi zohriatymi rezňami, ktoré Tvrdoňovci nevládali zjesť, ponúkli v piatok skývraživú tetu Danielu Karkulákovú, keď im prišla vypôštená vrátiť návštevu. Tri rezne zjedla okamžite, zvyšok si dala zabaliť pre ospravedlneného uja Karkuláka.

Farebný týždeň

ŠTEFAN ŽÁRY

Pondelok

Pondelok je belasý
ako cukor z melasy;
tomu však, čo ťažko vstáva,
horkne aj tá sladká káva.

Celý týždeň pred nami
ako ostrov neznámy;
tá päťorka dlhých dní
sa aj v známkach zohľadní.

My matrózi-Robinzóni
ohrozenej garnizóny
v nástrahách vln, džunglí, zátok
chceme čím skôr mať tu piatok.

Len čo Piatok bude s nami,
zmocníme sa kôz i lamy,
aj samého Dalajlámu,
čo mu hnáty v kole lámu.

Utorok

Utorok je zelený
ako voda v čereni,
stekajúca vedľa z hate
vodníkovi po kabáte.

Dávno zarástol už chodník,
ktorým brúsil mokrý vodník;
dneska promenujú lúkou
potápači s akvalungom.

Potápačom dobre padne
obdivovať čudá na dne —
v tom kráľovstve pod vodou,
čo nemá nič s podvodom.

Mladé srdce skúsiť túži,
čo skusujú žabí muži,
ktorým snáď sa vyrovná
iba žabia kráľovná.

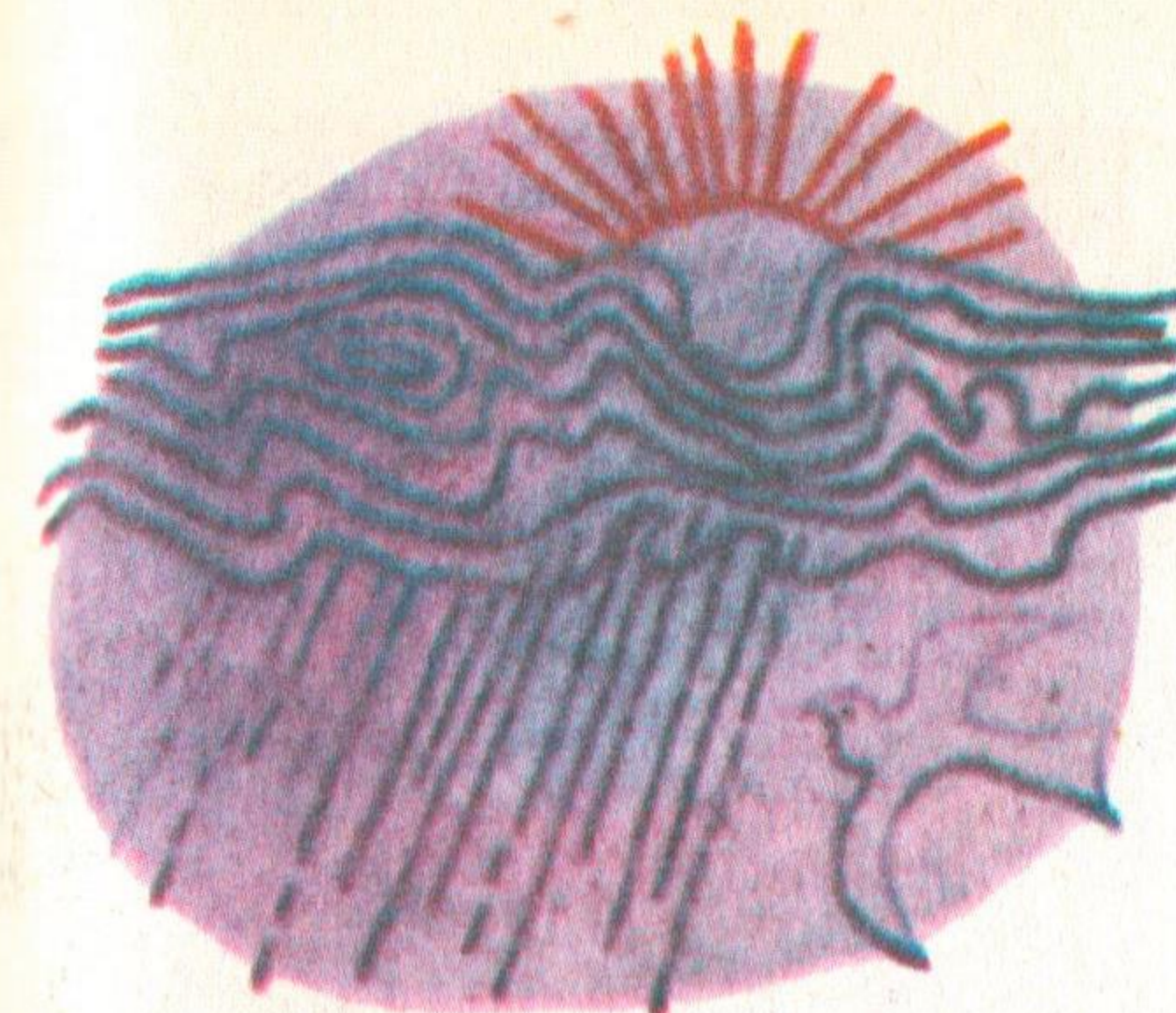
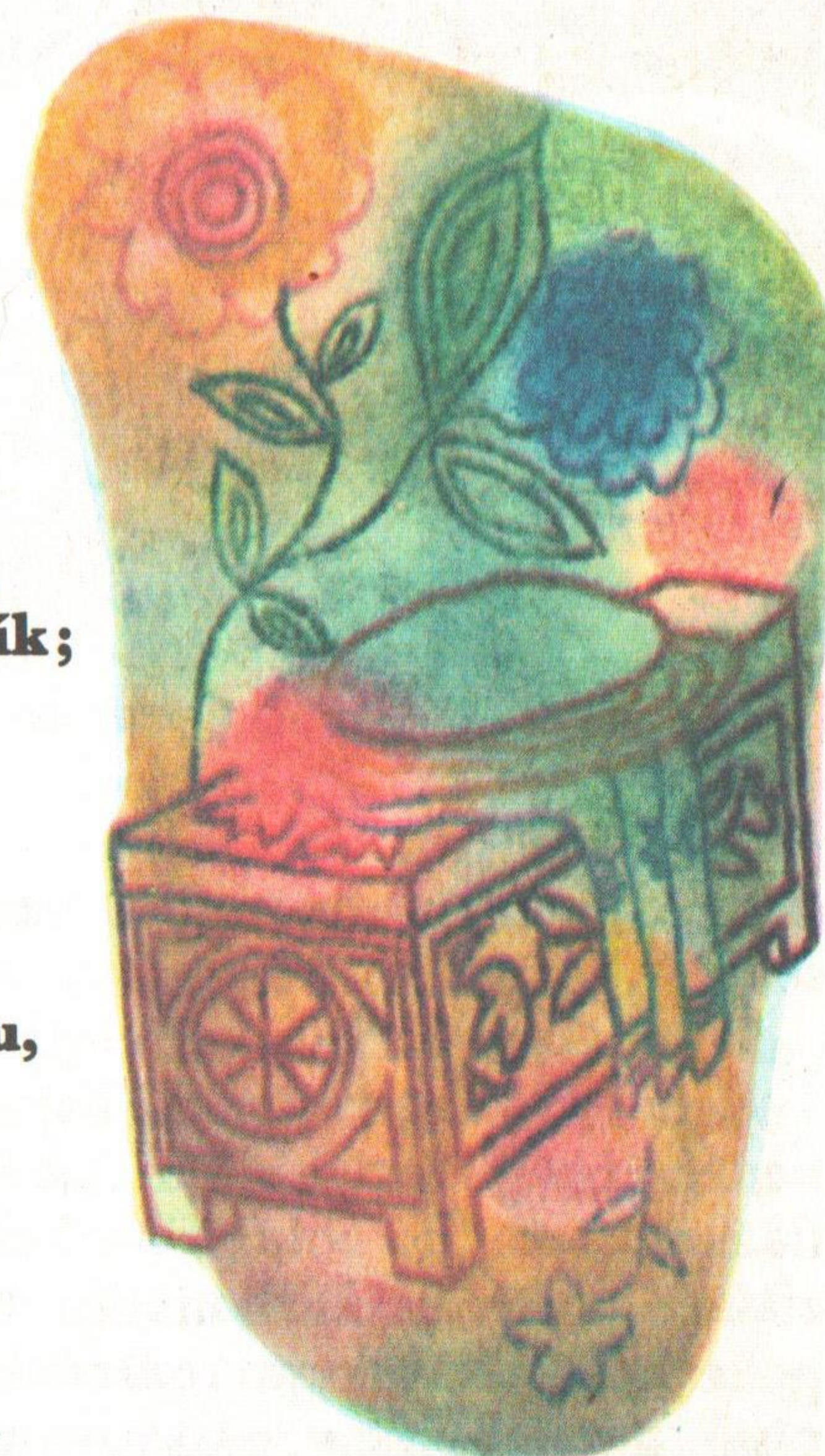
Streda

Streda — tá je jarabá.
Na čerstvý chlieb zarába
cesto, ktoré v dieži kysne
na vrchnáku starej kysne.

V trublici sú krásne kroje
(z ich krásy až prepríkro je!),
oriešky, hrst krížaliiek
a na bolesť v krížoch liek.

Zato hore na veku
zrieť premenu pravekú:
cesta v pecne, bochne, veky —
tak to bude večné veky.

Streda — na to meno čuje
preto, že je v prostriedku.
Niektu radšej kôrku žuje.
Ja si prídem po striedku.

Štvrtok

Štvrtok hrá do lilava,
že až z toho bolí hlava;
že až z toho slzí zrak:
Kiežby slnko zastrel mrak!

Slnko svieti, lejak curká,
ani ticho, ani búrka —
tu oblohu pretne pás
premieňavých dúhokrás.

Vtáky priamo z dúhy klovú
sýtu farbu fialovú;
miešajúc ju do štvrtka,
ktorý sa v nej pošmrká.

Sliedi štvrtok ani krtok,
prekrbalí mlieka hrotok.
Baba vrieska po štvrti,
že ten štvrtok rozštvrtí.

Piatok

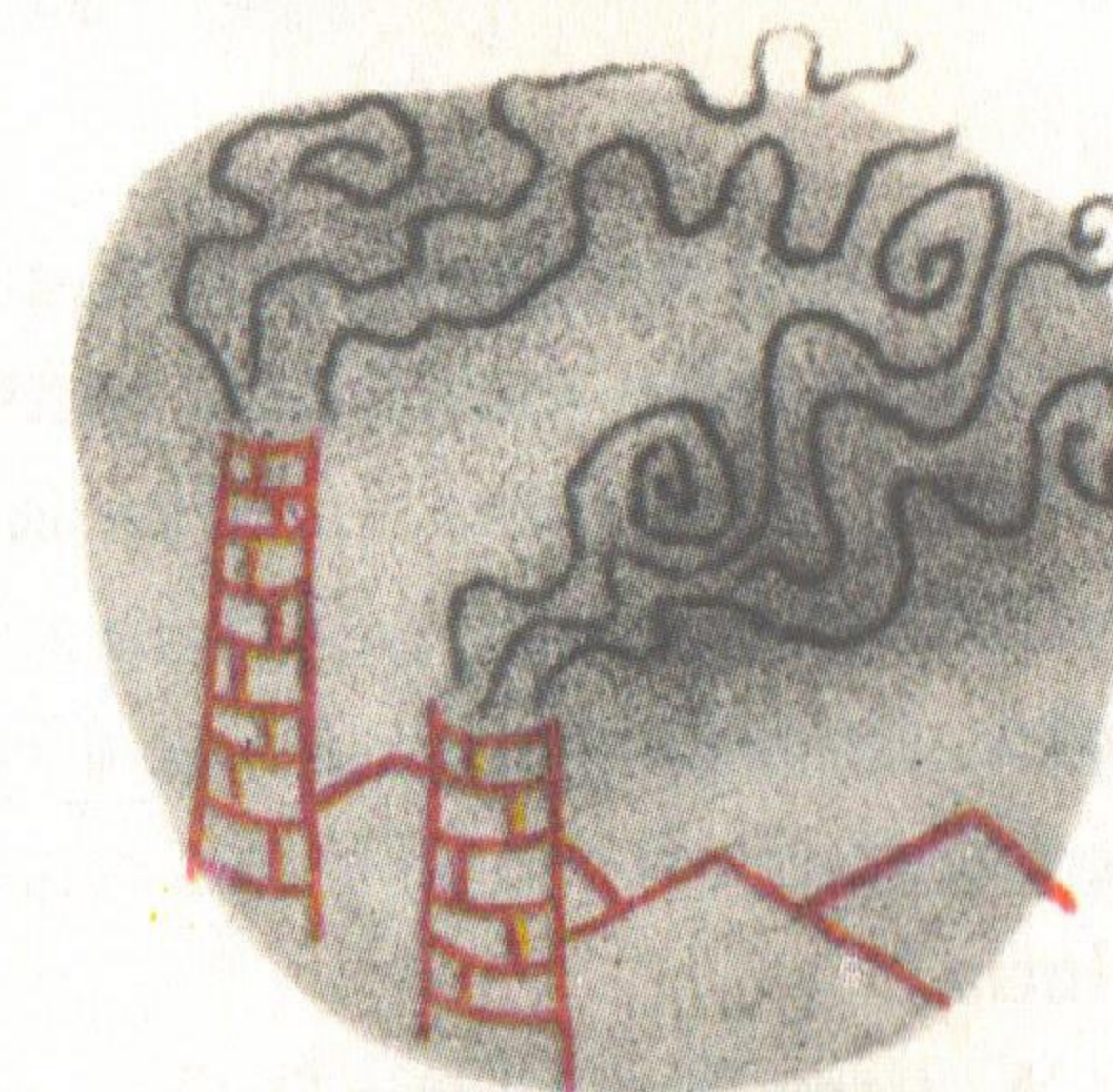
Piatok čierny ani mlok —
číra sadza, samý smog;
snaha vetra nemohúca:
Ach ten nos, tie chúďa pľúca!

A komíny ďalej fajčia,
chrľí zmar ich tlama dračia;

rieku zvanú dudravou
plnia stoky otravou.

Biely plot má tmavý náter,
lúka vôňu nerozdá —
a ten vtáčik, to je ďateľ
prefarbený na drozda.

Viem, že daraz mozgy chytré
skonštruujú súce filtre,
čo prírode, vzdornej dost,
navrátia jej panenskost.

Sobota

Sobota je zo zlata
a má pohľad kozlata;
vrhá na svet oči lanie,
chladnú rosu pije z dlane.

Ladne ako gazela
do jazera nazerá;
pre piesenku, čo si spieva,
sotva zbadá v tráve leva.

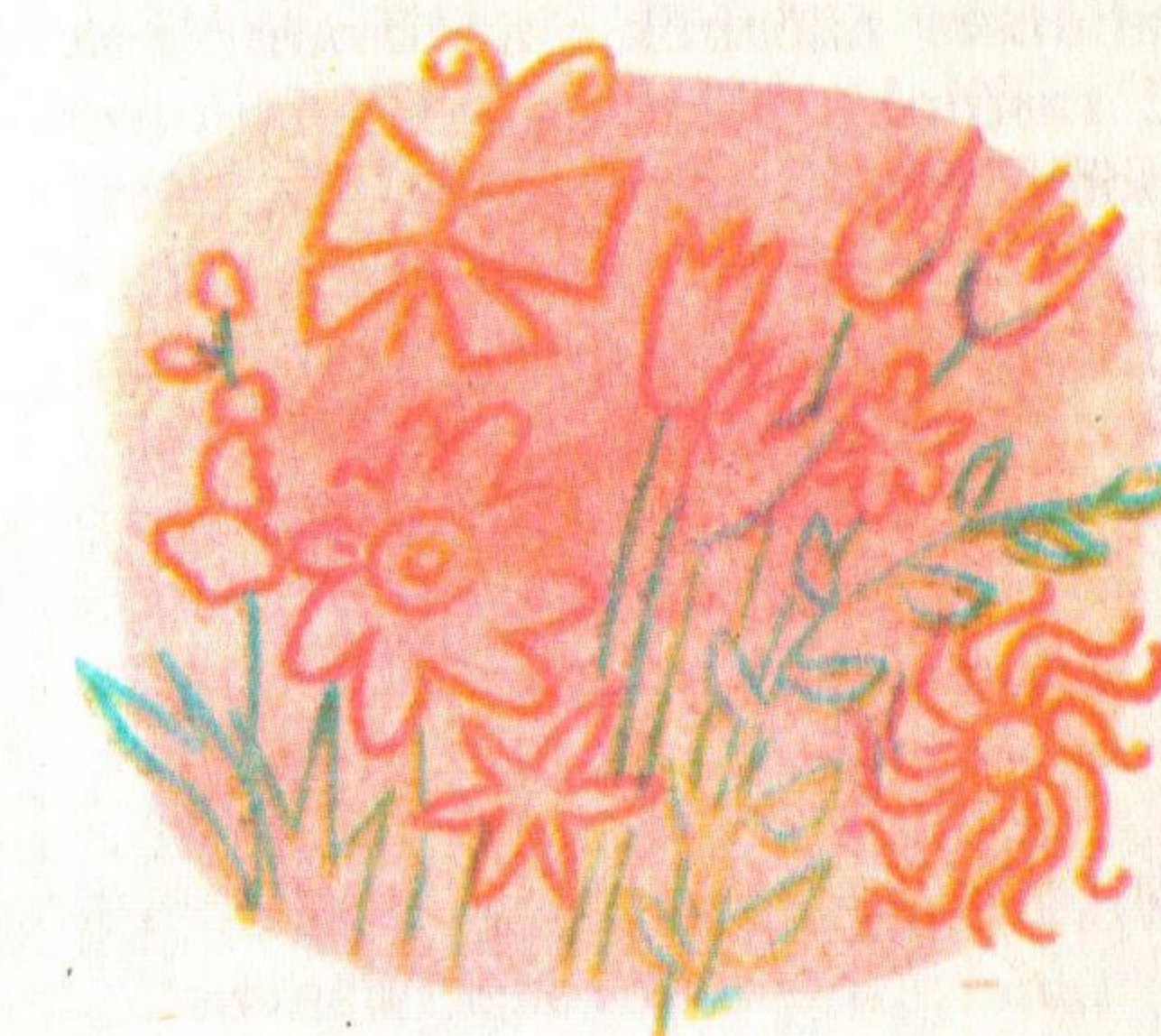
Ujdi, ty tvor zlatosrstý,
kým ťa dravec nemá v hrsti,
nech neprúdi z tvojich vnád
zlatej krvi vodopád!

Ale, veď sme v safari,
kde sa múdro šafári,
v družnej zhode, v hojne,
v psote —
najmä takto o sobote.

Nedeľa

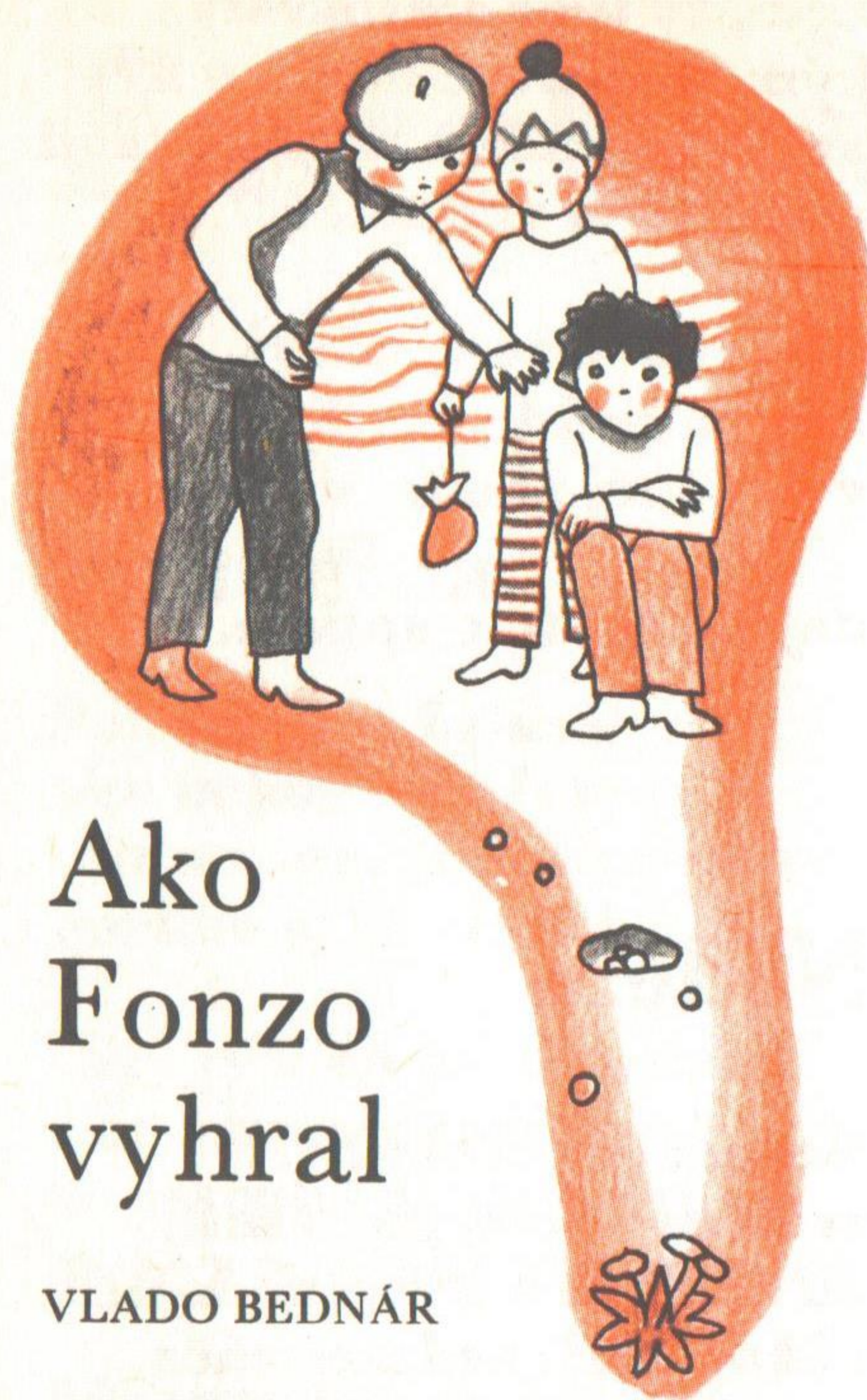
Nedeľa je ružová,
zvláštne čaro, žúžo má,
po ružiach a kvetoch kráča,
vôňou budí sedmospáča.

Navliekla sa do tyla,
napodobiac motýľa.
(Oblečená do texasiek
každému by bola na smiech.)

Ako víla poletuje,
utrápených pošutuje;
a nešťastnej čeľadi
všetky vrásky vyhladí.

Nedeľa je ani zore,
vzchádzajúce na obzore;
nádejou sa svetu bronie:
Navždy mier a koniec vojne!

Ako Fonzo vyhral

VLADO BEDNÁR

Chodím si v zime, chodím si v lete, mne je to jedno. O mráz sa nezaujímam, aby sa ani on priveľmi nezaujímal o mňa. Najradšej však chodím na jar. Opatrne našlapujem sťa indiánsky náčelník a načúvam, či sa už rastlinky prebudili. Vtedy musí chodec dávať veľký pozor, aby nezadlávil nejakého kvetinového školáčka, kľujúceho sa práve z podzemku, hľuzy či cibule do sadenca. Čo ho ešte bude stáť námahy, kým vyženie lístky a kvety s piestikmi a tyčinkami a všetkými tými náležitosťami, o plodoch ani nehovoriac!

A myslíte si, že sa tí rastlinkoví škôlkári niekde v lesnej škôlke pre také niečo trápia? Kdeže, džavocú si ako v celkom obyčajnej škôlke. Takto na jar som si vypočul na Zobore pri Nitre jednu ich odbornú debatu. O čom? Nuž, pravdaže, o hre o guľky...

Len čo na jar zem trochu oschne, vybehnú von chalani hrať sa o guľky. Jeden, čo má podkovičku na topánkach, zavrtí sa na päte a urobí jamku, na tri kroky od nej urobí paličkou čiarku a môže sa začať. Veď to dobre poznáte.

Ako líška pre chvost o život prišla

KLIMENT ONDREJKA

Bol horársky dom, pri ňom hora a v nej strom, na strome hniezdo vtáčie a mláďatá vrabčie v ňom.

Prišla k stromu prefikaná líška a prihovára sa menej prefikanej vrabculi: „Oči mi vravia, uši mi vravia, aj nos mi šepká, že máš v hniezde dietky utešené...“

„Čimčarara, troje mám a také hodné, že čochvíľa z hniezda vyletia!“

„A veru nevyletia, lebo ak mi jedno zaraz nevyhodíš, zotnem chvostom tvoj strom.“

„Hek, hek, ví, ví,“ rozháňala sa líška chvostom, až sa vrabcuľa zľakla a krajné vrabča z hniezda vyhodila, aby dvoje detí zachránila.

Líška urobila „chrum, chrum“ — a bol vrabček tam, kde vlčko ham!

Druhý deň pribehla líška pod strom ako na hotové: „Či si už zabudla, vrabcuľa, na môj chvost?“

„Nezabudla, nezabudla, veď som preň o dieťa prišla...“

„Ešte zhoď vrabčička jedného, lebo ak nie, sek, sek, myk, myk — a tvoj strom o zem buch, buch!“

Čo mala vrabčica robiť? Musela druhé dieťa vyhodiť, aby si aspoň jedno zachránila.

Líška „chrum, chrum“ — a bol druhý vrabček tam, kde vlčko ham! „Aleže mi tretie dobre nachovaj, zajtra na obed si prídem poň!“ zavolala líška a brala sa preč.

Rozplakala sa vrabcuľa, až stromom ľúto bolo. „Život mi na nič nebude, svet pustatinou pustou, keď mi líška poslednú radosť pahltne zhltnie!“

Začul ono vykladanie a plač horárovy Bojar, a keď o líške začul, hneď sa spýtal: „Čože líška, aká líška — čo pahltne zhltnie?“

„Moje vrabčiatko — ostane mi prázdne hniezdočko!“

„Ako to? Podľa mňa líška nikdy na strom nevyšiel...“

„Nebude liezť ani zajtra, no strom, na ktorom mám hniezdo, si chvostom zotne.“

„Keď to má byť tak, prídem sa na to čudo podívať.“

„Príď, môj, príď, a mohol si už i včera i predvčerom prísť.“

„Patrilo by sa ti o svojej hlúposti rozmýšľať, ale to si na iné časy nechaj!“

Druhý deň sa Bojar schoval do búľlaviny, a keď prefikaná líška prišla, vyrútil sa na ňu: „Budeš ty drobizg malý kántrít?“ Šibla líška do kriačiny, z kriačiny do smrekovej siatiny, zo siatiny do hory a z hory do bezpečnej nory. Bojar šteká, líška sa zo záchrany raduje, ale sa i z neúspechu jeduje: „Len-len som sa zachránila — a kto je na vine?“

„My nie!“ kričali nohy. „My nie!“ vraveli oči. „Ani my nie,“ šepli uši — iba chvost čušal.

„No čo ste robili vy, nohy?“ spýtala sa nazlostená líška.

„Uháňali sme, uháňali, aby sme ťa, líštička, zachránili!“

„Dobré ste, nôžky moje milé, priam vám paprčky obľížem. A vy, ušká, ako ste obstáli v skúškach?“

„My sme počúvali hlasy dúbravy.“

„A čo vy, nozdry, oči?“

„My sme vetrili!“

„A my sme jastrili!“

Medzi chlapcami bol aj Fonzo, už sa nevedel dočkať, kedy si konečne zahrá šúľanú.

„O tri prvý!“ zakričal, aby ho nikto nepredbehol, a ešte dodal: „Nixprebit, nixgríbl, nixpuc, nixhans!“

Vy, pravdaže, dobre viete, čo značia tie pre dospelých záhadné slová, rovnako aj jeho spoluhráči ich poznali, preto ho nechali hádzať prvého.

Ako sa len Fonzo tešil celú zimu na túto hru! Doma v kuchyni vylúpol kúsok ulomenej dlaždičky a skúšal trjať do takto urobenej jamky. Išlo mu to výborne, takže už si v duchu predstavoval, koľko guľiek vyhrá od známych i neznámych chalanov na ihrisku.

Dnes sa mu však nedarilo. Darmo žmúril jedným okom, mieril, zatajoval dych a pred každým šúľnutím si dlho rozcvičoval ukazovák. Vždy vyhral niektorý z protihráčov.

Uprostred najlepšej hry úbohý Fonzo zistil, že už prehral všetky guľky. Zbytočne hral rukou vo farebnom vrecúšku, guľiek nebolo. Nadarmo sa obzeral, či mu dierkou nevypadali.

Guľiek nebolo. Smutný postával pod neďalekou morušou, keď tu zbadal jednu hľinenú, nepodarenú. Vlastne to ani guľka nebola, len taký

nepodarok. Asi si guľkár v továrni, keď ju práve robil, musel kýchnuť, lebo guľka nebola guľatá, ako sa patrí, lež akási pretiahnutá, ťľapavá. Iste preto ju jej majiteľ aj zahodil.

„O jednu,“ povedal Fonzo.

Chlapci najskôr nechceli o takú nijakú guľku hrať, no potom z ľútosťou privoliť. Beztak s ňou Fonzo jamku netrafi, aj keby stál celkom nad ňou.

No stal sa pravý opak. Guľôčka sa nemotorne valkala po zemi, prevažovala sa z jednej strany na druhú akoby lenivo a vždy si potom našla cestu do jamky. Onedlho mal Fonzo späť celý svoj prehraný majetok, a skôr ako zašlo slnko, obohral všetkých chlapcov. A to len vďaka tej nepodarenej guľôčke, ktorú ktosi zahodil, aby sa neplietla medzi tie naozajstné.

Od tej chvíle mali všetci chlapci na ihrisku pred takou zázračnou predĺženou guľičkou strach a vždy pred hrou dlho premeriavali, či sú všetky guľky guľaté, ako majú byť. Lebo je nespravodlivé, ak má niekto taký gabáčík a ogabe všetkých, čo majú len obyčajné.

Tak sa z nepodarenej guľičky stala slávna. Na jej počesť sa volá jeden modrý kvietok, čo kvitne na jar na teplých trávnatých stráňach a suchých lúkach, guľička predĺžená. A veru v takom Slovenskom krase, kade som aj ja chodil, je rovnako vzácna ako tá Fonzova, s ktorou všetkých ogabal.

Detské rastlinky dokončili svoje rozprávanie o Fonzovi, a keď som sa im lepšie prizrel, neveril som vlastným očiam. Za tú chvíľočku podrástli o dobrý centimeter. Vykročil som rovno domov odmerať sa, či som takto na jar náhodou nepodrástol aj ja.

„Nedobre ste si svoju povinnosť zastali — veď ma psie zubiská trhali!“

„Slovo dáme, že inokedy sa lepšie zachováme!“

„Verím vám, preto vás nepotrestám. A ty, chvost môj strapatý?“

„Ja som včera a predvčerom strom stínal — preto som dnes odpočíval, po zemi sa vliekol, medzi nohy plietol...“

„Sľubuješ polepšenie?“

„Nie, nie, — ja si budem len po svojom robiť!“

Líška sa na neposlušný chvost tak napaprčila, že ho z nory vystrčila: „Zjedz ho, pes, nebude sa mi ten viacej medzi nohy pliesť!“

Bojar chvost ďaf — a hneď tú nerozumnú líšku skántril.

„Bim, bom, bam, už je líška tam,“ zazvonili z výšky jedľové a smrekové šušky a vrabcuľa si už mohla bez strachu svojej vrabča tuľkať.

Starý tesár a jeho nevesta

Žil za dávnych čias jeden tesár. Išiel o ňom chýr, že je veľmi rozvážny a múdry.

Postavil si tesár dom na vysokom stĺpe. Nie dajaký obyčajný dom, kdeže! Od rána do večera sa krútil, takže ho slnce ožarovalo zo všetkých strán.

Dom si majster urobil vlastnými rukami, ale aj tak sa pri ňom zadĺžil. Boháčovi, ktorý mu požičal peniaze, sa musel zaviazat, že mu bude tridsať rokov odovzdávať polovicu úrody zo svojho poľa.

Mal ten tesár jedného synčeka. Len čo chlapec trochu podrástol, priučal ho otec remeslu.

Ale chlapec nebol veru taký bystrý a dôvtipný ako jeho otec.

Roky sa míňali, a tesár ostarieval.

„Zišla by sa ti žena, syn môj, a mne nevesta,“ povedal raz synovi. „Len keby sme natrafili na bystrú dievčinu, čo by niekedy aj za teba rozumom pohla.“

Vybral sa otec hľadať nevestu pre svojho syna. Pozdala sa mu šľachtická dcéra a vypýtal mu ju. Možnože bude rozumná a dobre vychovaná, myslel si.

Nakúpil spolu so synom dary pre nevestu a vracal sa s ním domov. Cesta viedla popod horu.

„Akosi som ustal, syn môj, nohy ma bolia. Nože mi doved' z hory pomocníka, čo by ma podopieral,“ vraví otec.

Syn vošiel do hory, poprechodil ju krížom-krážom a vrátil sa naprázdno.

„Nevidel som tam živú dušu, otec.“

„Ach, syn môj, teda ani s takou pletkou si nevieš rady?“ zarmútil sa tesár. „Choď sa spýtať svojej nevesty, azda ona bude vedieť.“

Ide mládenec k šľachtickej dcére a hovorí jej:

„Otec mi kázal pohľadať v hore pomocníka, čo by ho podopieral. Ale v hore nebolo ani živej duše. Povedz, čo som mal urobiť?“

Šľachtická dcéra začudovane otvorila ústa. Ako mal ženích priviesť pomocníka, keď tam nikoho nebolo?

„Nie, syn môj, táto nevesta nie je pre nás súca. Nebol by z nej nijaký osoh. Vrátime jej slovo.“

Vybral sa starec hľadať pre syna súcejšiu nevestu. Zašiel do kniežacieho domu a vypýtal mu kniežaciu dcéru. Keď sa už vracal so synom domov, hovorí mu:

„Choď na bazár, predaj, čo sme vyrobili, a kúp za dve kopejky koňa i trochu obroku, aby sme sa rýchlejšie dostali domov.“

Mládenec sa urazil:

„Nerob si posmech, otec. Kdeže kúpiš za dve kopejky koňa, a ešte aj obrok?“

„Porad' sa so svojou nevestou, možno ti povie, aký koň sa dá kúpiť za dve kopejky.“

Kniežacia dcéra sa najedovala. Rozkričala sa na ženícha:

„Môj otec by na takého prašivého koňa ani nepozrel!“

„Ani s touto nevestou sme nemali šťastie,“ vraví otec. „Je namyslená a hlúpa!“

Vybral sa tesár po tretí raz hľadať nevestu pre svojho syna.

Dlho chodil a putoval, až sa dostal do cárskeho paláca. A keď už bol tam, vypýtal pre syna cársku dcéru. Dohodol sa s cárom, že vyčkajú, kým sa zoberie z poľa úroda, a potom spraví svadbu.

Ide starec so synom lámať kukuricu. A pole je na ďalekom kopci, chôdza namáhavá.

„Ej, či je le len dlhá táto cesta,“ vraví starec, „nože ju dajako skráť.“

Mládenec stfpol: vari sa na kukuričné pole dá ísť aj kratšou cestou? Otec iste len žartuje.

Zachmúril sa a nepovedal ani slovo.

Prišli na pole. Kukurica narástla vysoká, klasy mala veľké a ťažké.

„Aká škoda, že z nej dovezieme domov len polovicu,“ vzdychol si tesár.

„Prečo polovicu?“ začudoval sa syn. „Ja veru nenechám na poli ani zrnko!“

„Zase si nepochopil, syn môj. Choď sa spýtať nevesty, ona ti vysvetlí.“

Rozpovedal mládenec cárskej dcére otcove slová. Ona sa nasrdila.

„Čo mi tu máš predkladať akési hádanky! Cárovná si nesmie lámať hlavu, rozbolela by ju!“

Keď sa mládenec vrátil s takou odpoveďou, otec mu prikázal, aby aj tejto neveste vrátil slovo. Synovi to bolo proti srsti, lebo sa mu cárska dcéra páčila.

„Je nerozumná a lenivá,“ dôvodil otec, „načo by nám taká bola?“

„Nech je teda po tvojom,“ pristal napokon syn. „Ale teraz si už pôjdem hľadať nevestu sám.“

Dlho mládenec chodil a putoval, nijakovsky nevedel natrafiť na dievčinu, ktorá by sa mu páčila.

Jedného dňa sa neskoro večer dostal do akejsi dediny. Všade už bola tma, len v jednom malom domčeku sa svietilo. Mládenec zaklopil na oblôčik a poprosil o nocľah.

Otvorila mu dievčina.

„Poď ďalej,“ hovorí „host má u nás vždy otvorené dvere.“

Nachovala ho a sadla si k robote, priadla.

Mládenec hľadá na ňu, celkom sa mu pozdáva. Lenže otec by sotva pristal na sedliacku dievku, keď mu ani cárska nebola po chuti, myslí si. A len sedí, oči z nej nespúšťa a nevďak si trpkou zavzdychne.

„Čo vzdycháš? Máš dajaké trápenie?“ sputuje sa dievčina.

„Veru mám. Nevieam a neviem si nájsť nevestu, s ktorou by bol spokojný aj môj otec.“

A rozpovedal jej, ako už v otcových očiach neobstáli tri nevesty.

Dievčina sa zasmiala.

„Vidím, že ani ty nie si veľmi múdry, mládenec, a nevesty boli už načisto tupé. To, o čo ťa otec žiadal, vôbec nie je ťažké. Najprv ti kázal dovieť z hory pomocníka, ktorý by ho podopieral. Mal si odrezať drieňovú haluz a spraviť z nej palicu. To by bol ten pomocník. A kôň za dve kopejky, k tomu ešte aj obrok. Ty si mal kúpiť len chleba a vína. Človek, keď sa naje a upije si vína, prekoná aj veľkú diaľku ľahko ako na koni. A keď otec žiadal, aby si mu skrátil cestu na pole, mal si mu niečo rozprávať, hneď by sa vám cesta zdala kratšou. Ani to s kukuricou nebolo ťažké, veď polovica úrody ide na splátku dlhu, zabudol si?“

Mládenec sa hodil na kolena a prosil dievčinu, aby sa zaňho vydala.

„Hľadám práve takú, ako si ty. Si aj pekná, aj veľmi múdra.“

Dievčina pristala a vydala sa zaňho. Syn ju priviedol k svojmu otcovi a jemu sa tiež zapáčila.

Bývajú si oni vo svojom dome na vysokom stĺpe. Spokojne si žijú, ani chudobne, ani bohato.

Raz pozval cár k sebe starého tesára i jeho syna a rozkázal im, aby mu postavili taký istý dom, ako majú oni, len ešte oveľa väčší a vyšší.

Postavili mu krásny dom na vysokom stĺpe. Od rána do večera sa zvrátil a slnce ho zo všetkých strán ožarovalo. Všetci až tak híkali, všetci dom vychvaľovali. Cár bol celý uveličený, ibaže ho zhrýzala obava, aby tesár a jeho syn nespravili taký dom aj niekomu inému. A tak sa rozhodol, že ich už domov nepustí, ale že ich pod nejakou zámienkou uvrhne do žalára.

Tesár vybadal, čo im hrozí, nalomil čosi v stroji a dom sa prestal krútiť.

„Pomôže nám z nešťastia moja múdra nevestička,“ riekol synovi. A cárovi vraví:

„Mohol by som dom opraviť, ale potrebujem k tomu píľku-odplatilku. Pust' ma po ňu domov.“

„Nepustím,“ vraví cár.

„Tak pošli po ňu svojho syna, nikomu inému“

ju moja nevesta nevydá. Nech jej cárovič povie, že dom, ktorý som postavil pre cára, porúchala kolokrivda, a preto sa nemôžeme vrátiť domov.“

Príde cárovič k tesárovej neveste a vraví:

„Dom, ktorý postavili pre cára tvoj svokor a tvoj muž, porúchala kolokrivda. Aby ho zas dali do poriadku, na to potrebujú píľku-odplatilku. Máš im ju poslať, lebo ak nie, už sa domov nevrátia.“

Múdra nevesta zaraz pochopila, že majstrom hrozí záhuba, že sa k nim cár nestatočne zachoval. Pozvala cároviča dnu, zamkla ho na deväť zámok a poslala ľudí, aby odovzdali cárovi jej odkaz:

„Hneď a zaraz prepust' môjho svokra i muža a daj im za robotu plnú kapsu zlata. Ak to neurobiš, zle sa povodí tvojmu synovi. Zamkla som ho na deväť zámok a tie nikto neodomkne.“

Čo mal cár robiť? Vypustil majstrov z väzenia a dal im za robotu plnú kapsu zlata.

Vrátili sa teda domov a otec vraví synovi:

„Teraz už vieš, syn môj, prečo mi tak záležalo na dôvtipnej neveste. Nenadarmo vravia múdri ľudia: Rozumná nevesta dom na nohy postaví, a hlúpa ho rozborí.“

GRUZÍNSKA ROZPRÁVKA
v podaní MÁRIE ĎURÍCKOVEJ

PODIVUHODNÉ PRÍBEHY ADAMA BREZULU

Príbeh deviaty

O zbojníkoch, čo im z očí peklo hľadelo

Rozprávali sme sa s hlavným koniarom o našom pánovi a ja o ňom ako trasorítka, tak trasorítka. Vtedy mi koniar povedal:

„A či ty vieš, že náš osvietený pán je gróf?“

Priznal som sa mu, že to prvý raz počujem. A on mi poukazoval, kde všade som si mohol všimnúť päťramennú korunku, grófsky znak: aj na kočiari, aj na konských postrojoch, ba aj na flinte, ktorou pán strieľa. Jedna korunka z číreho zlata, druhá strieborná, a tá na puške perleťová.

„Nuž aj keby mal korunku rovno na čele, aj tak je trasorítka,“ vravím koniarovi. Toho až zdrmalo, vraj čo si to o pánovi dovoľujem.

Ale mal som pravdu, onedlho sa to znova ukázalo.

Istého dňa prepadli kaštieľ zbojníci. Z ničoho nič sa vám dovalili rovno do komnaty osvieteného pána grófa. Mohlo ich byť zo desať, a boli to akurátni odroni. Z očí im peklo hľadelo. Poniektorí mali bambitky, ostatní hrčovitú kyjaky. Ani si krpce neutreli, keď vkročili na pokrovec.

A rovno do nášho pána:

„Bohu dušu a nám toliare!“

Ešte šťastie, že som sa v tej chvíli nadabil v pánovej blízkosti. Bolo to šťastie preveľké, lebo pán sa roztriasol ako naozajstná trasorítka. A už vám natahuje ruku ta, kde má pokladnicu. Ihneď som ho poriadne klepol po paprčke, až mu zaraz odkväcla. Aj ma trocha zamrazilo, vari som mu ju len nezlomil vo dvoje?

A karhavo vravím jeho trasorítkovej milosti:

„Nie tak rýchlo, pán gróf! Šporujte na horšie časy!“

Ostal na mňa hlúpo hľadieť, ale ruku už k pokladnici nenačahoval. A potom si ja stanem pred tých odkundesov a vravím im:

„Nože, ešte raz mi povedzte, čo by ste radi?“

Ten s najhustejšou a najstrapatejšou bradou rečie:

„Bohu dušu a nám toliare!“ poriadne to zahrnel a ešte si vám aj krpcom dupol a skríkol: „Ale ajncvaj!“

Ja mu na to:

„Holúbok, ja toliare nemám a dušu zatiaľ nemienim nikomu porúčať. Ale čo mám, to dám.“

„Tak daj, čo máš,“ on mi na to.

„Ó, to veľmi rád!“

Schmatnem vám toho bradatého a ešte jedného za gebule a začnem im ich búchať o seba, div nepuknú ako zrelé tekvice. Jednému kyj vyfrkol z ruky, druhému bambitka. Ostatní vám načisto zdreveneli, len vyjavene na mňa civeli. Keď už mali zbojníci hlavy mäkké ani huby, jedného jednou rukou, druhého druhou šmarím do ďalších dvoch

a všetci štyria ostali ležať bez vedomia na hromade. A hneď za horúca som sa pustil do ďalších dvoch. Chytím ich za nohy a krútim sa s nimi ako kolotoč. Chlapi vrieskajú, akoby ich na vidly bral. Potom som jedného za druhým vyšmaril z okna. Nebolo to tak vysoko, aby naposledy vydýchli, ale ani nie tak nízko, aby sa im chcelo zo zeme dvíhať. Ostatní zbojníci v zmätku poodhadzovali bambitky a kyjaky a fujasmatias to dvermi, to oknami, len sa im tak päty bili o kotrby.

Trocha som si musel od námahy vyfúknuť, nuž som sa posadil na brokátom obtiahnutú stoličku oproti pánovi.

„Tak už je to v poriadku, pane,“ vravím mu.

„Adam, Adam, ty si zlato,“ vzdychá osvietený pán, ešte stále bledý ako krieda.

„Akéže zlato,“ smejem sa. „Zlato vám ostalo v truhlici.“

„Taký som ti vďačný, ešte aj za to, že si ma po ruke capol,“ vraví pán plačlivým hlasom. „Len ma bolí, potvora.“

„Viac by vás bolelo, keby ste mali prázdnu pokladnicu, či nie?“

Prisvedčil.

A hneď mi vyrátal z tej okovanej truhlice päťdesiat zlatých toliarov.

Najprv mi chcel dať sto, videl som, ako ráta vyše päťdesiatky, potom sa však zháčil a dal tých niekoľko zlatiakov nazad.

Keď mi pán gróf dával tie peniaze, takto mi vraví:

„Adamko, ostaň ty u mňa naveky. Namojdušu, ešte som nemal takého služobníka. Aj mocného, aj bystrého.“

Ja mu na to odvetím:

„Veru, osvietený pán, práve som si premyslel, že pôjdem ďalej.“

Vyskočil. „A to už prečo? Vari som ti málo toliarov vyrátal?“

„Nuž za takú službu ich nebolo veľa,“ hodím plecom.

„Ale aj keby ste mi sto dali, aj tak by som ťašiel ďalej svetom.“

Náhľivo otvoril truhlicu a ráta ďalších päťdesiat zlatých. Potom ešte prihodil desať. A keď mi to všetko na dľaň vysolil, povedal:

„Ale teraz ostaneš, Adamko, pravda?“

„Veď som vám povedal, že neostanem.“

Chvíľu lapal povetrie, potom sa vám rozkričal na mňa:

„Musíš ostať, nepustím ťa!“

A ja sa len usmievam a rečiem:

„Pán gróf, keď kričíte, nič nepočujem.“

Zháčil sa, prestal kričať.

„Nerozmyslíš si to ešte? Nože dobre rozmýšľaj!“ povedal už miernym akoby unaveným hlasom.

„Už som si rozmyslel.“

Ešte som mu poradil, aby si udretú ruku dobre vymočil v odvare repíka, imela, mäty piepornej, šalvie, materej dúšky, vranieho oka a lišajníka, ale všetky tieto rastlinky musí vlastnoručne nazbierať a vysušiť. Veru neviem, či mu moja rada pomohla, lebo tak dlho som ja nečakal. Vzal som si svojich päť slivák a pobral som sa preč.

(Pokračovanie)

Píše RUDO MORIC

ILUSTRUJE ONDREJ ZIMKA

Chlieb

GIANNI RODARI

*Ach, keby som bol pekárom,
upiekol by som taký chlieb,
že by ten veľký ovál
nezjedol ani celý svet,
a nik by nehladoval.*

*Väčší než slnko na obzore,
zlatkavý chlieb a voňavejší než
falky v hore.*

*Aby ten chlieb vždy mohli
vidieť i jesť*

*aj v Indii, aj v Chile,
aj starí bedári, aj deti roztomilé
i vrabčeka, i hýle.*

*Do dejín vstúpili by tieto krásne chvíle
a v školách Západu
ten dátum učil by sa každý naspamäť:
deň bez hladu!*

Najkrajší deň, čo kedy poznal svet.

Prel. VILIAM TURČÁNY

Slávik

VLADIMÍR FERKO

Tá zvesť sa niesla rýchlo, bežala ako vietor, vnikala do všetkých zákutí lesa, do korún stromov i do krovia, v ktorom je šero aj za júlového slnka. Na bielych krídlach ju niesli dlhokrké labute a žeriavy. Divé kačky a húsky ju prenášali od močiara k rybníku, od rybníka k jazerám a riekam. Drozdy, žlny, sojky, vrany, sýkorky ju oznamovali zo stromu na strom. Z vrcholca na vrcholec ju zas niesli škorce, kavky, ba aj holub hrivnák. A v lese, v jeho najnižšom prízemí, ju roznášala malá červienka, čo má oči dve veľké krásne trnky.

Budú dávať hlas!

To bola zvesť, čo vzrušovala všetko vtáctvo, čo lieta i nelieta, čo behá a brodí sa, čo dobe do stromov a vije hniezda na najvyšších stromoch.

Budú dávať, budú rozdeľovať hlas!

Vtákom jarabákom i vtáčikom máčikom bili srdiečka, krídla sa dvíhali, žiadalo sa lietať, čím prv prísť na ten veľký snem, čo ho nazvali zletom. Lebo až do onoho dňa boli všetky vtáky, malé aj veľké, nemé. Boli priam ako tie hady, hadíky alebo jašteričky. Ak sa im aj

chcelo zakričať či zaspievať, len troška zasipeli, priam tak ako ich pradávni šupinatí bratia.

Keď zvesť obletela skoro celú zem, nastal taký virvar a zhon, akoby sa išla zgúľať povichrica. Orol zamával perutami, sokol zasvišťal krídlami, náhlila sa sojka orešárka, bolo ju poznať len podľa modravých perečiek, lebo letela tak ako nikdy predtým. Letel bocian, lastovička, dážďovník, žltouchvost, ktorý pred ktorým, lebo už mali skúsenosť, že kto neskoro príde, tomu sa veľa neujde. A keď už doleteli, tí prví si sadali čo najbližšie k veľkému kameňu, na ktorý mal priletieť vták aj s kešeňou, v ktorej mal vtáčie hlasy. Tí neskorší sa stisli za chrby a chvosty prvých, a tak sa vytvárali rady, až okolo kameňa nastal riadny stisk. A v tom stisku sa to červenelo aj žltelo, ligotalo sa perie čierne ako žúzoľ, modré, zelené, hnedé, a tam, kde sedel bažant s jarabičkou, tam sa to len tak jarabelo.

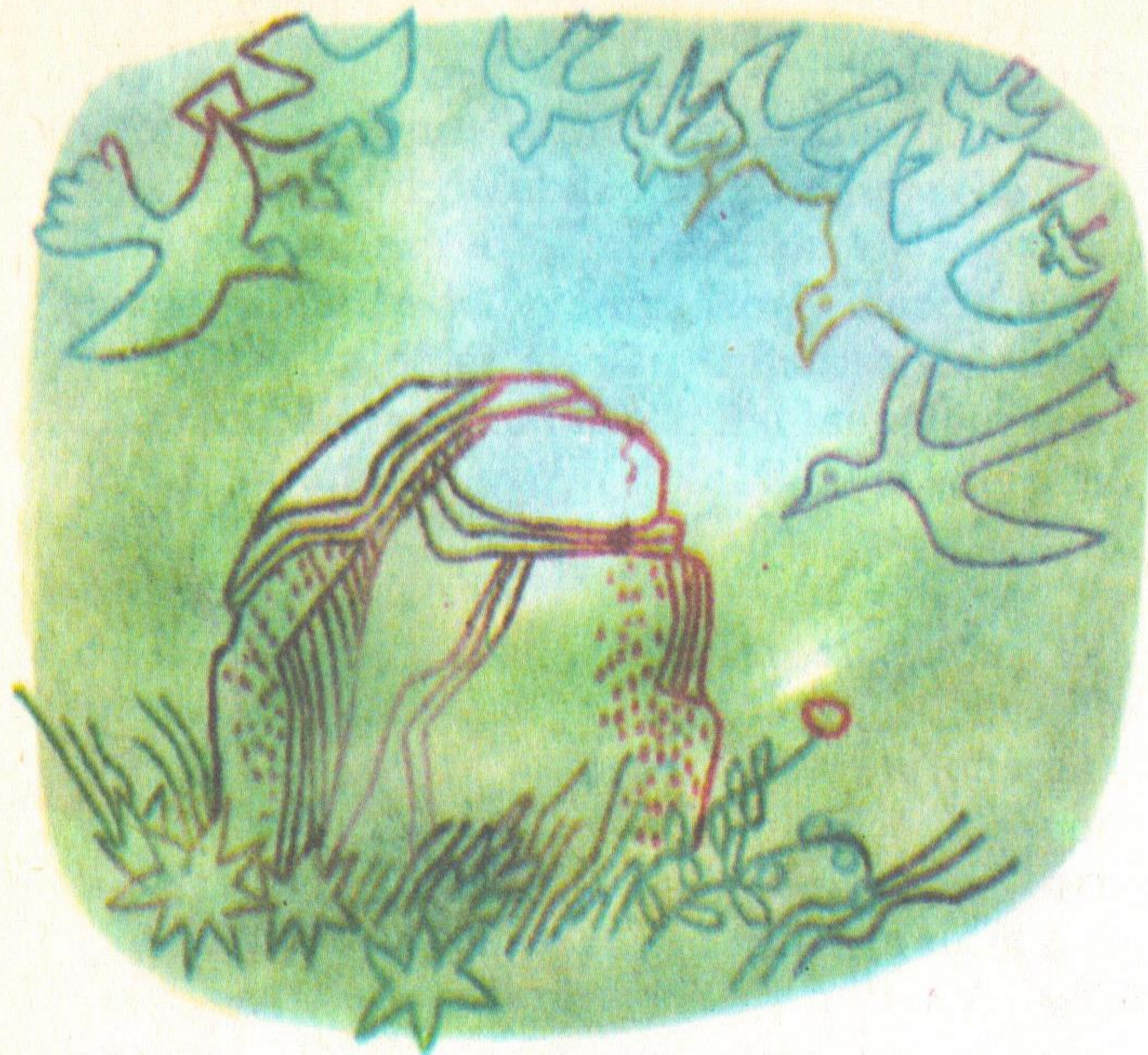
Skraja lesa stál starý cer. Hrubizné stromisko, že ho sojka len raz za deň obletela. A z neho sa zrazu zniesol vták ohnivák. V zlatých pazúroch držal tanistru zo zelenej kože, čo sa na slnku leskla ako jašterička.

Vtáci stiahli krídla, prestali mávať, ba niektorí zabudli aj zobáčiky zatvoriť.

„Ste tu všetci?“ spýtal sa vták ohnivák a poobzeral sa na všetky strany.

„Sme, sme,“ zasipeli vtáky. „Len slávik chýba,“ oznamovala sýkorka mlynárka, čo má zo sýkoriek najlepšiu povahu.

„Netreba čakať,“ povedal jastrab. „Kto neprišiel, nebude mať hlas.“

„Dobre,“ povedal vták ohnivák. „Začneme.“

Tí pozornejší si všimli, že mu trochu zobák skrivilo od nejakého figliarstva, ktoré si akurát vymyslel, ale v šume-vrme na to hneď aj zabudli.

Vták ohnivák strčil prvú nohu do tanistry a spýtal sa:

„Kto chce hlas, ktorý teraz držím?“

Veľké vtáky sa predháňali, až si orol uchmatol vrkanie, havran krákorenie, kaňa fistulové pískanie, hrdlička hrkútanie. Vtom sa pomedzi väčších vtákov pretisol vrabec a uchmatol si čvirikanie. Náramne sa hrdil, že bol medzi prvými a že sa mu akiste ušiel najkrajší hlas.

Tak si vtáky i vtáčence rad za radom brali hlasy — jeden do zobáka, druhý do pazúrikov, tretí pod krídlo, vylietali vysoko do povetria a švitorili, krákorili, štebotali, hrkútali, čivčali, a hora sa len čudovala, čo za muzika to do nej prišla.

Ešte nebolo ani poludnie, keď prišli na rad posledné vtáky. Najposlednejší bol bielo-červeno-čierny strakapúd a ďatlík brhlík, čo vie behať po kmeňoch stromov ako veverička. A chrobáčky si vtedy kričia: „Utejkajte, skrývajte sa do kôrových jaskyniek, ide strašný brhlík, čo všetko vidí, a zobák má ostrý ako tráva ostrica!“

Vták ohnivák siahne do vrecka raz, siahne druhý raz, no bolo v ňom už len vřzgavé klopanie.

„Neskoro ste prišli, bratanci,“ hovorí vták ohnivák, „už tu ostal len posledný hlas. Neveľmi súci do zobáčka, ale počuť ho bude doďaleka. Hneď bude každý vedieť, že je to strakapúd alebo brhliček.“

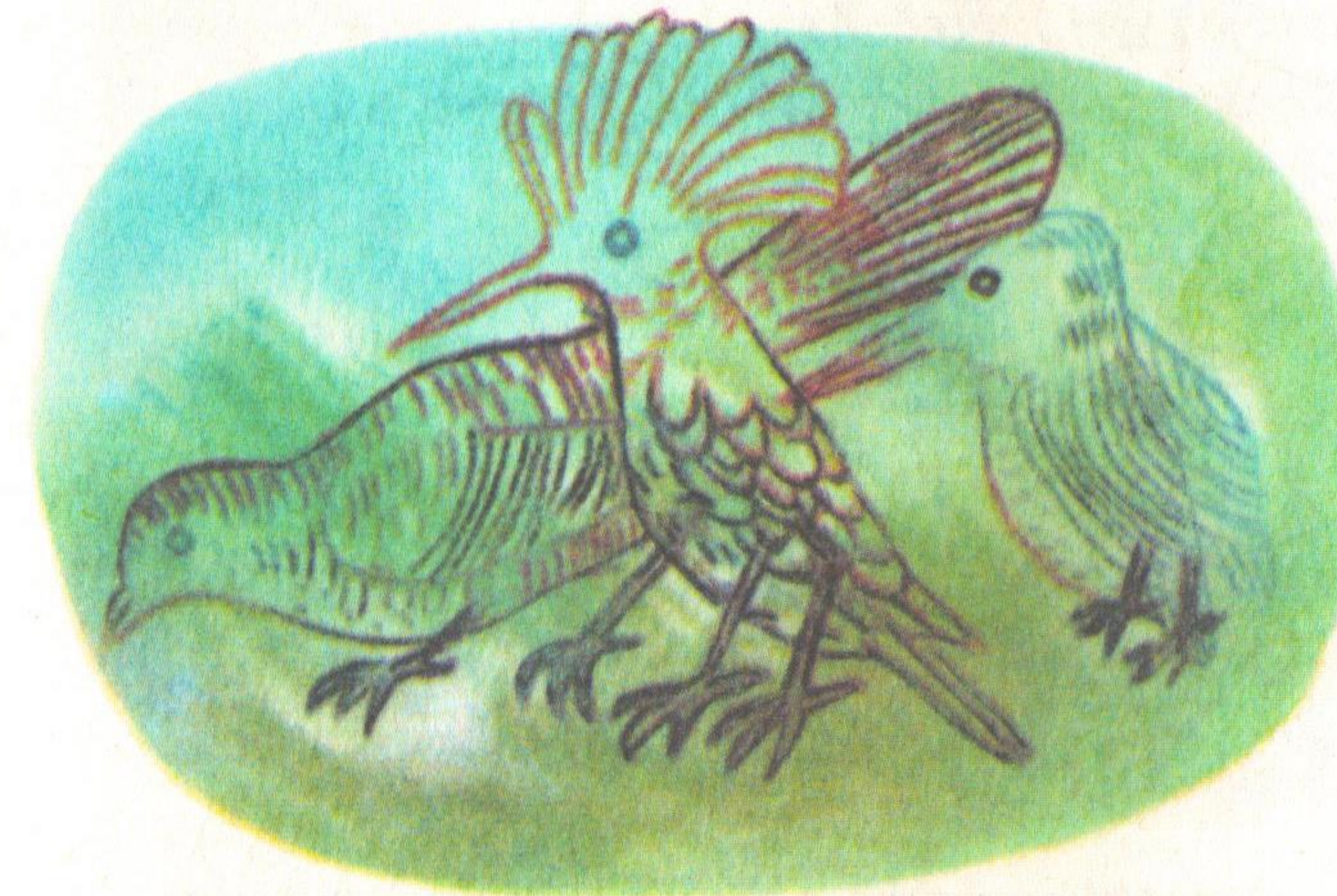
Pozreli sa bratanci na seba, brhlík videl, že strakapúd má väčší zobák, ale voľky-nevoľky pristal. Vzali si hlas a vyleteli s ním na starý, spolu suchý dub, a tam si ho najprv rozbalili. Videli, že to ani nie je hlas, ale nota.

Pozorne si ju prečítali, zapamätali a hneď bol brhlík na jednom suchom konári a strakapúd na druhom. Pozreli na suchú haluz ako znalci harfeníci, najprv zatukal brhlík, len mu tak

hlávka lietala, potom strakapúd, a lesom sa ozvalo čosi nezvyčajné, akoby kdesi ďaleko otvárali drevené vřzgavé vráta, jedny menšie, druhé väčšie.

„Ktože to dostal taký hlas?“ spytovali sa

vtáky a podaktoré aj závideli. Ba kavka podletela a — „kav, kav, nezamenili by ste?“ Ale brhlík aj strakapúd boli nadmieru spokojní, veď ich hlas prejde cez celú horu ako telegraf, načo by menili?

Ich hlas naozaj preletel cez celú horu a zatúlal sa až do krovia k slávikovi.

„Čože sa to robí?“ čudoval sa sláviček. On nevidel labute s dlhými krkmi, nevidel žeravy, nepočul ich zvesť — spal. Nič mu nepovedala ani suseda pinka, ba aj sova, čo celý deň driemala, naňho celkom zabudla. Až teraz sa dozvedel, čo sa od rána robí na starom cere. Napäl krídelká, letel, letel... Priletel na zletovisko posledný. Zovšadiaľ už zunel štebot vtáčích hlasov ako v najľubozvučnejšom orchestri.

Slávik si skromne sadol na cer pred vtáka ohniváka a vraví:

„Byľky na hniezdo som zbieral, lasičke som ledva z pazúrov ušiel, nuž spal som dlhšie. O vtáčom sneme mi nik nepovedal. Idem neskoro?“

„Neskoro, veľmi neskoro,“ povedal vták

ohnivák a hľadá na vtáčika skromného ako červienka, malého ako zelienska. Zdvihol slávik krídelká, akože čo sa dá robiť, a viac už neprosil. Lepšie sa usalašil na konári, lebo si chcel po rýchlom lete odpočinúť, a milo pozrel na vtáka ohniváka.

„Neskoro, slávik,“ povedal ešte raz ohnivák, „posledný hlas som dal dvom, čo majú krátke krídla. Neskoro prileteli, aj o hlas sa museli podeliť.“

Slávik pokyvkal sivastou hlávkou, pričupil sa na konárik. Ohnivák hľadá na vtáča, hľadá... Nepredbiehalo sa, nedobiedza, správa sa skromne, iste je z dobrého hniezda. Akože ho nechá bez hlasu?

I začal vták ohnivák zvešovať z konárikov ceru dary, ktoré si bol na ne rozvešal. Bol tam šum hory, šelest rozkvitnutej lipy, zurčanie bystriny, tlkot májových dažďových kvapiek. Bol tam aj ligot inovate, trasľavosť striebřistého osikového lístia, vřzúkanie lúčnej kobyľky, hudcovanie svrčka, pískanie srnky.

„Tu máš, slávik,“ povedal vták ohnivák, „spievaj, spievaj!“

„Ale veď ja som vtáčik malý, bývam v húštinách a v kroví,“ šepol slávik.

A tu vták ohnivák zvesil z konára pár zlatých kotulíc, ktoré mu kedysi darovala zlatoruká Runa z Kremnice, a pridal k hlasu cvendživý cinkot najdrahšieho kovu.

Odvtedy má slávik taký spev. Slávičí.

Maska

LODONGIJN TUDEV

Keď som išiel cez letné prázdniny na vidiek, zobral som si aj masky vlka, líšky a zajaca, ktoré som si urobil ešte cez zimu. Zvlášť vydarená bola maska vlka.

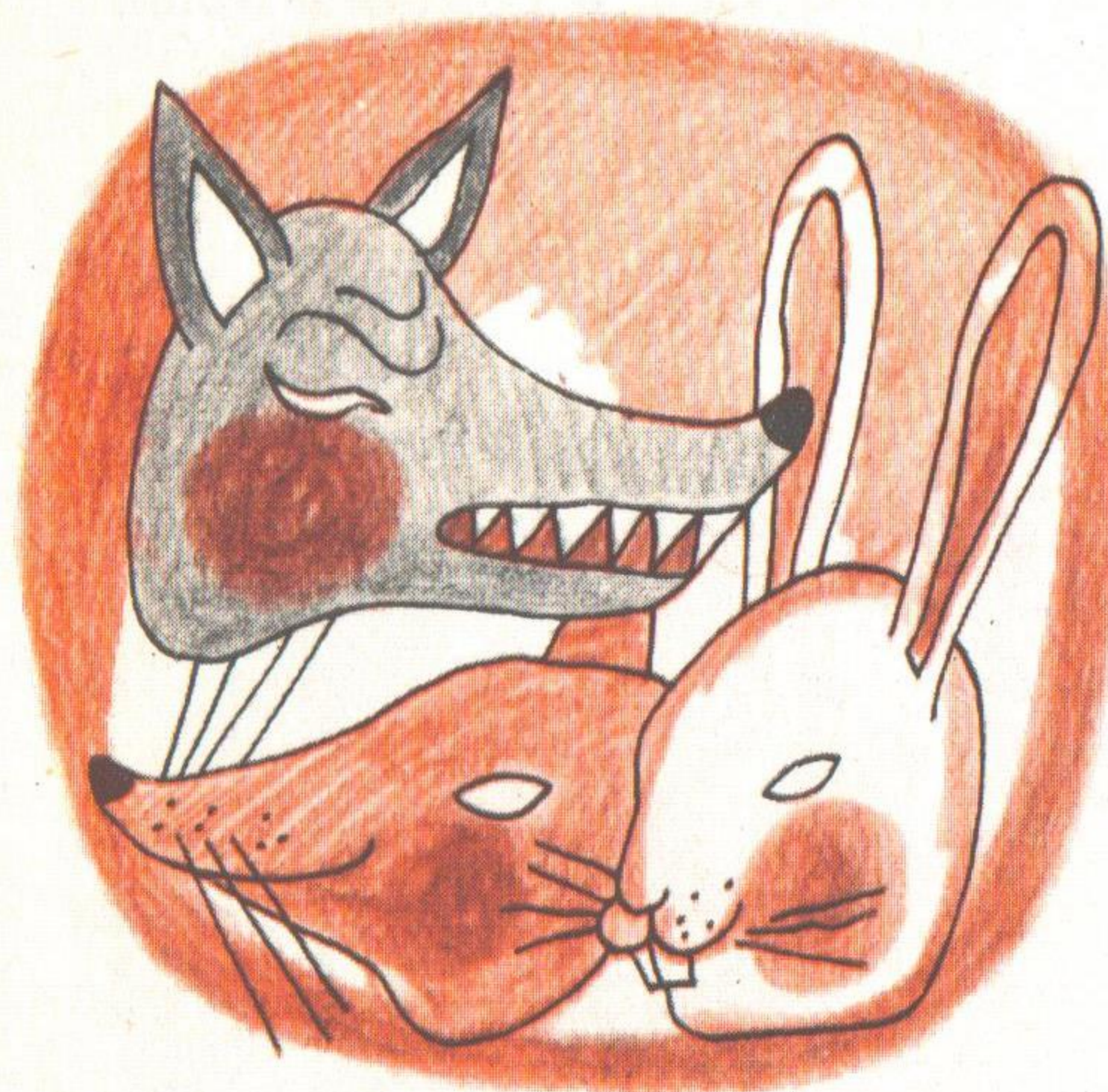
Jeden nezbedník, susedov chlapec, ma ľahko prehovoril.

„Počúvaj, kamarát, natiahneme si vlčiu masku a nastrašíme Banzragčuovho zlostného barana. Baran si bude myslieť, že je to vlk, naľaká sa!“

Návrh sa mi zapáčil. Ryšavý baran suseda Banzragčua bolo škaredé zviera: zakrútené, skostnatené rohy, zlé zelenohnedé oči a zúrivá povaha. Napádal nielen deti, ale aj dospelých. Neraz sa mi ušlo od neho.

Keď som si na to spomenul, hneď som zatúžil nastrašiť ho tak, aby si to nadhlo zapamätal.

V horúci letný deň sme s kamarátom zobrali masku vlka a vybrali sme sa ku košiaru. Baran ležal na zemi a lenivo žmúril. Keď som prišiel, nasadil som si masku a napodobňujúc vlka plazil som sa k nemu.

Baran mi najprv nevenoval pozornosť, no odrazu zbystrel a postavil sa na zadné nohy. „Aha, vážený, chceme zdrhnúť?“ posmešne som zašep-

O čarodejníkovi z Blýskavého vrchu

BLANKA JIRÁSKOVÁ

Bola jedna čarodejnica, volala sa Gehacha a bývala na nahnutom vrchu. Bol jeden čarodejník, volal sa Emenop a býval na Blýskavom vrchu.

Jedného dňa sa Emenop vyštveral na Nahnutý vrch a povedal Gehache:

„Milá kolegyňa, nepožičali by ste mi cestovnú metlu? Mój čarovný koberec je už taký zodratý, že by sa mi cestou rozpadol.“

Gehacha neochotne požičala Emenopovi metlu.

„Leťte opatrne,“ nabádala ho „je to dobre zalietaná metla. Takú už nezoženiem.“

Emenop, pravdaže, opatrne neletel. Len čo vzlietol, zrazil sa s poštovým lietadlom a zrútil sa na Nahnutý vrch rovno pred čarodejnicu.

„Ach, moja metla!“ nariekala Gehacha nad troskami svojho vzácneho dopravného prostriedku. „Veru nie nadarmo sa hovorí: ak chceš o dačo prísť, len to požičaj.“

Čarodejník sa zatiaľ pozbieral zo zeme, oprášil si čarodejnicky plášť a zvolal: „A ktože som ja? V hlave mám úplne prázdno!“

Úbohý čarodejník z tej zrážky s poštovým lietadlom stratil pamäť. A práve v tej chvíli prišla Gehacha na myšlienku, ako sa mu pomstí za zničenú metlu.

„Milý môj,“ povedala zaliečavo, „vy ste predsa ten dobrý čarodejník z Blýskavého vrchu, čo robí od rána do večera samé dobré skutky.“

Emenop nebol dobrý čarodejník a v živote neurobil ani jeden dobrý skutok.

„Ten bude zúriť, keď zistí, ako som si z neho vystrelila,“ mädlila si ruky čarodejnica.

Emenop sa vrátil do svojho domu na Blýskavom vrchu a rozmyšľal, aký dobrý skutok by urobil. Keď na nič neprišiel, pobral sa na prechádzku. Na úpätí vrchu stretol pehavého chlapca.

„Som dobrý čarodejník z Blýskavého vrchu a robím dobré skutky,“ povedal Emenop chlapcovi.

„Naozaj?“ nechcel veriť chlapec.

„Naozaj,“ odpovedal Emenop.

„Tak mi potom pričaruj morské prasiatko,“ povedal chlapec.

Čarodejník Emenop vyčaril chlapcovi morské prasiatko a vrátil sa z prechádzky domov. Aj pehavý chlapec sa vrátil domov — no o chvíľu sa na Blýskavom vrchu zjavil hlúčik chlapcov a dievčat. Chceli morské prasiatka alebo psíky a mačičky, traja chlapci túžili po poníkovi a jeden po kanárikovi. Emenop čaroval všetko, čo si deti želali, a aby nemuseli čakať v zástupe, čaroval vo voľnej chvíli zvieratká do zásoby. Kto šiel okolo Blýskavého vrchu, už z diaľky počul štekание, mňaukanie, pišťanie, spev a dokonca aj špliechanie. Je to neuveriteľné, no našli sa chlapci, ktorí chceli mať doma vo vani aj malého krokodíla.

Zakrátko sa zvesť o dobrom čarodejníkovi rozniesla širokoďaleko a onedlho sa na Blýskavom vrchu zjavila princezná.

„Milý pán Emenop! Keby ste len vedeli, aké mám trápenie. Princ ma nechce. A to iba preto, že mám zelené oči. Zelené oči vraj majú len mačky, známe falošnice, a ktovie, ako to vraj bude s mojou úprimnosťou.“

tal. Baran však nemienil utiecť. Zablýskal očami a tak tresol rohami do masky, až sa rozletela na márne kúsky. V očiach sa mi zaiskrilo od

bolesti. A baran sa znovu rozbehol, že ma naberie, no na to som už nečakal a podho vnohy!

Chlapec, ktorý ma na všetko naviedol, stál neďaleko a zachádzal sa od smiechu.

„Ale ti dal do čela, čo?“
Nemohol som vypovedať ani slov-

ko, len som cítil trpkosť a bolesť. No odvtedy už viem, že skrývať pod maskou svoju pravú tvár sa vonkoncom nevypláca.

Prel. EDITA GROMOVÁ

Bociania rozprávka

LENKA DEDINSKÁ

Žili raz rodičia, čo mali chlapčeka, neveľkého, malého, zo dňa na deň chudšieho-ľahšieho.

Jedného krásneho dňa chlapček nafúkol balónik, rozbehol sa po lúke, až odrazu fífff... fífff... A už sa aj vznáša, vietor ho nesie stále vyššie a vyššie. Chlapčekovi je veselo, vidí, čo ešte nikdy nevidel. Po chvíľke ho však zmôže strach, začne prosiť obláčik o pomoc.

Lenže obláčik je privysoko, chlapčeka vziať nemôže, no povie vetríku, aby prestal fúkať.

A tak balónik začne klesať nižšie a nižšie, až zrazu čosi zaklepoce klip-klop, klip-klop... a chlapček sa ocitne medzi bocianmi na komíne.

Ale darmo sa malé bociany tešili, že ten maličký bude s nimi chytat žabky. Bociania mamička krúti hlavou: „Ešteže čo, rodičia iste plačú, že im synček uletel, treba ho vrátiť.“ Potom utrela chlapčekovi slzy, zavinula ho do mäkkej perinky,

zobákom starostlivo uchopila šnúru a fífff... už sa aj vznášala.

Keď si mamička s oteckom našli dieťaťko pred dvermi, nevedeli od radosti preriecť slova.

Odvtedy, keď sa na lúkach za dedinou zjavia bociany, ľudia hovoria: „Prileteli bociany, niekomu dieťa doniesli.“

Princezná sa žalostne rozplakala.

„Ja som taká nešťastná!“

A potom ešte dodala, že by chcela mať oči modré ako nevädza.

Čarodejník Emenop vyčaroval princeznej modré oči a spýtal sa:

„Páčia sa vám, milá princezná?“

Princezná vytiahla zrkadielko.

„Predstavovala som si trochu svetlejší odtieň.“

Emenop princeznej oči prečaroval.

„Je to ono, princezná?“

„Nie je,“ odvetila princezná, „predstavovala som si trochu tmavší odtieň.“

Emenop si pomyslel, že s princeznami sú vždy iba problémy, a vzdychol:

„Zdá sa mi, drahá princezná, že neviete, čo chcete.“

Princezná sa pozrela von oblokom a vykričala:

„Už viem, čo chcem! Chcem mať oči modré ako obloha.“

Keď čarodejník dokončil čarovanie, princezná zajasala:

„Jéj! Teraz už istotne bude môj pytač spokojný.“ Potom sa čarodejníkovi poďakovala a ponáhľala sa za princom.

Čarodejník Emenop ďalej čaroval pre deti a občas vyhovel nejakej nešťastnej princeznej alebo princovi.

Jedného dňa priletela na Blýskavý vrch čarodejnica Gehacha. V poslednom čase mala veľmi zlú náladu. Zalietavala novú metlu, a nie a nie z nej dostať slušnú rýchlosť. Dúfala, že si trochu zlepši náladu, keď čarodejníkovi prezradí, ako si z neho vystrelila. Čarodejník si práve pospevoval: „Pampadidam a lalalila...“

„Vy nie ste dobrý čarodejník,“ vyhlásila Gehacha.

„Ale som!“

„A ja viem, že nie ste!“ kričala čarodejnica.

„A ja viem, že som!“ kričal čarodejník.

„Nie ste!“ kričala ešte väčšmi čarodejnica.

„Pozrite sa, pani kolegyňa,“ povedal čarodejník, „nemám čas na hádky. Musím nakrmiť psíkov, dať mlieko mačičkám a ovos poníkovi. Aj krokodíly musia dostať niečo pod zub. Tak do videnia,“ zakýval čarodejník Gehache a ponáhľal sa k svojim zvieratkám. Pritom si zasa pospevoval: „Pampadidam a lalalila...“

Otrávená čarodejnica Gehacha nasadla na svoju novú metlu a odletela späť na Nahnutý vrch. Teraz tam sedí a rozmýšľa, hlavu si láme, prečo je čarodejník Emenop taký veselý a prečo si ustavične pospevuje „Pampadidam a lalalila...“

Prel. K. ŠTVRTECKÁ

Profesor Mydlifuk

DANIEL HEVIER

Náš profesor Mydlifuk, si dal kriedu za klobúk.

*Na tabuľu píše...
Čím?
(Pst! Nikomu ani muk!)*

*Lesklým pierkom slepačím.
Ani písať nestačím.*

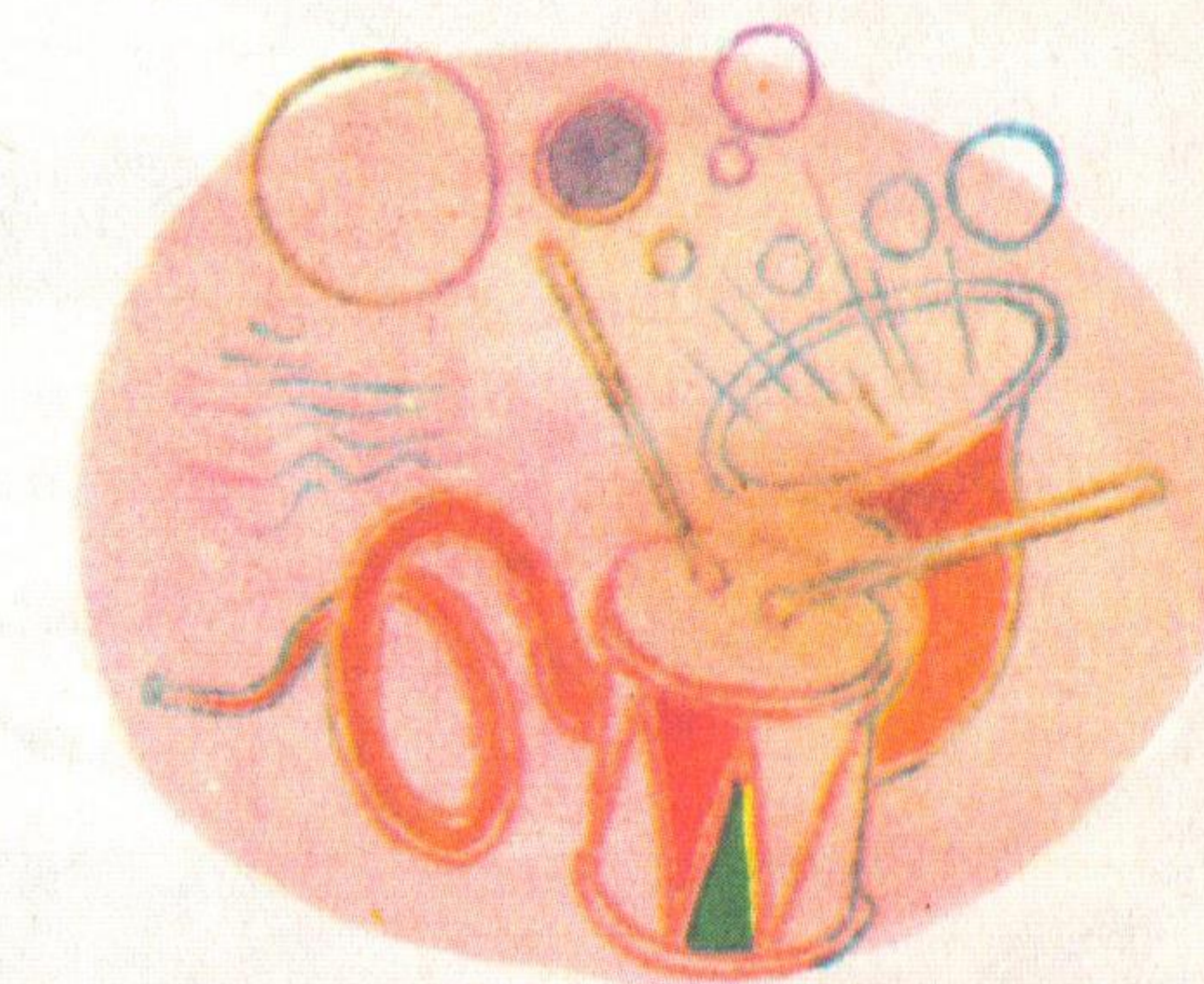
Rámusenka

ŠTEFAN MORAVČÍK

*Kupovali tmu z povaly,
kupovali kupci,
prepadli sa do pitvora,
kde sedeli hudci.*

*Cingilingi, bum-bum, bác,
hrabni do strún, Bonifác!*

*Zaklepoc aj na bubny
a na všetko zabudni!*

Dve rozprávky od vážskych brehov

Roku 1959 strhol buldozér pri obci Pobodim nízky tiahly kopček, ktorý zavádzal pri obrábaní poľa. Roztiahol ho po poli a vtedy sa ukázalo, že kopček nebol z hlíny. Radlica veľkého stroja rozvláčila po oráčine kamene a kusy obhoretých driev z neznámej stavby, črepy z dávno rozbitých váz a misiek, zhrdzavené nožíky a strelky šípov, ktoré vykuli ruky mŕtve už viac ako tisíc rokov.

Pred vyše tisícročím zaľahla na toto miesto pohroma. Pred vyše tisíc rokmi tu kričali rozzúrení

bojovníci, cvendžali zbrane, stenali ranení a zomierajúci, praskotali požiare, a potom prišlo mŕtve ticho. Pravda, nad domami, v ktorých pred časom žili, smiali sa a plakali stovky ľudí, nad ich zásobárňami, dielňami, hradbami neprevlačoval vietor ľahostajné, ostré a pod kožu sa zadierajúce zrnká piesku, ako sa to stáva s mŕtvymi kultúrami kdesi na Sahare, ale naopak. Nad starými troskami šuchotali pluchy a brány, erdžali kone a v posledných rokoch hrmotali traktory a kombajny.

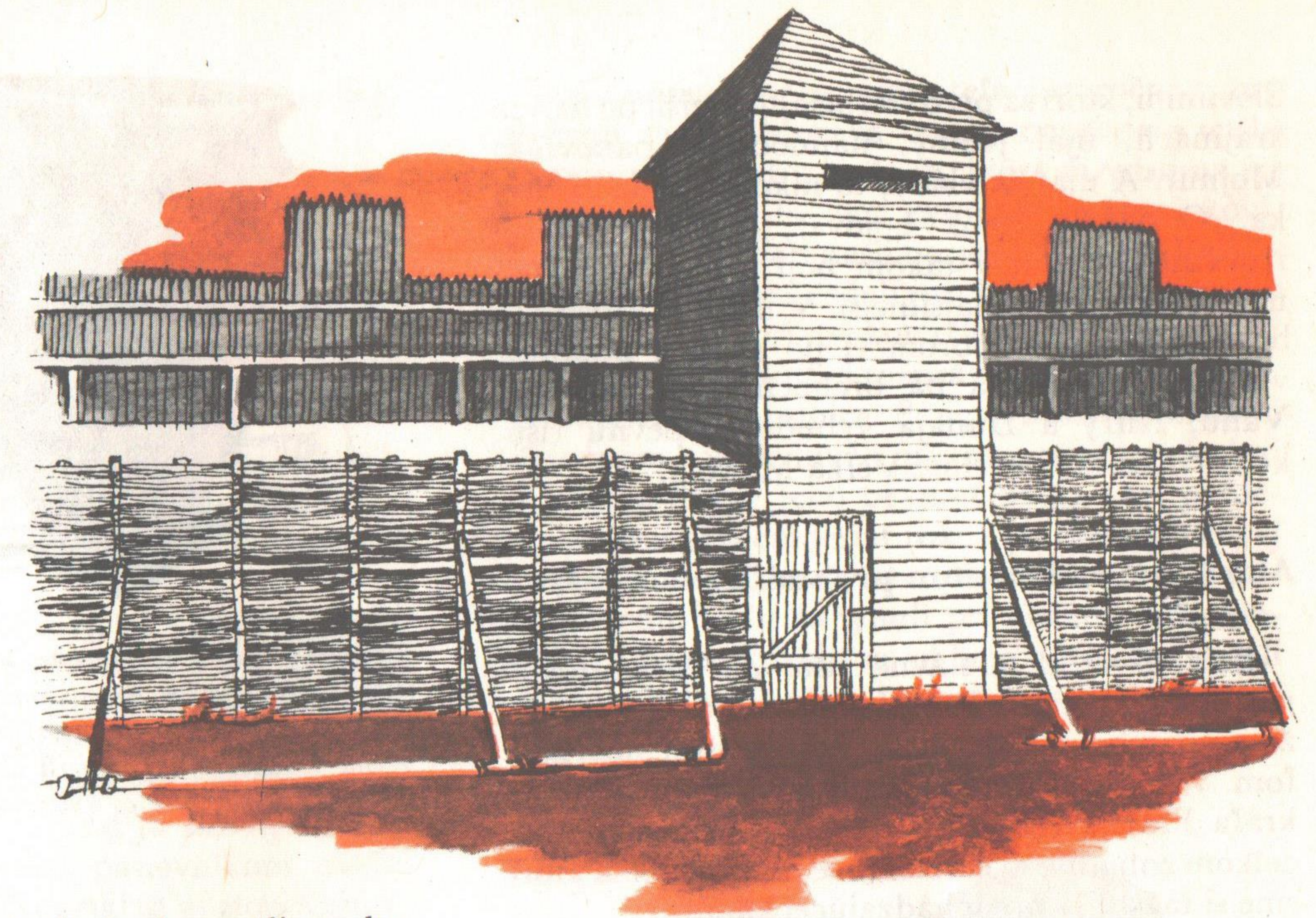
Na dohľad od Pobodima, na druhej strane Váhu sa týči vysoká skala. Ducovania, ktorí pod ňou bývajú, ju nazývajú Kostolec. Na vrchole Kostolca sa od vekov váľali veľké kamenné tabule a balvaniská, o ktorých nik nevedel, ako sa tam dostali. Ale o to väčšmi dráždili ľudskú fantáziu. Akosi sa nechcelo veriť, že by ich porozhadzovala sama príroda. Tým skôr, že mnohé boli z kameňa, ktorý sa lámal vo vzdialených kameňolomoch.

A potom aj na Kostolec prišli archeológovia a pod každým kameňom objavili starý, už dávno zabudnutý ľudský hrob! Ale nielen to! V tenkej

Takto si archeológovia predstavujú vzhľad veľkomoravského mesta. Rekonštrukciu vyhotovili na podklade skutočných nálezov. Všimnite si, koľko je za múrmi miesta. To preto, aby sa za ne v prípade nebezpečenstva mohol skrýť pospolitý ľud zo širokého okolia. Veľkomoravské mestá nie sú hradmi určenými len pre mocných a bohatých, ale hradiskami, na ktorých bolo miesto pre všetkých príslušníkov spoločnosti.

V Pobodime nedaleko Piešťan odkryli archeológovia veľké slovanské hradisko. Bolo výborne opevnené. Hlavnú bránu chránila takáto komplikovaná pevnosť.

vrstve hlíny, ktorá pokrývala bralo, našli trosky nepriateľským útokom zničeného šľachtického dvora so zvyškami kostolíka, ktorý je najzachovanejšou stavbou z tých čias v celom Československu!

Od začiatku do konca Veľkej Moravy

Mali sme šťastie, ak sme sa po rozprávku vybrali na brehy Váhu. Pobodim a Kostolec, staré trosky oddelené iba korytom veľkej rieky, stoja totiž na samom začiatku a na samom konci prvého štátu, ktorý spolu vybudovali predkovia Čechov a Slovákov. Na začiatku a na konci Veľkej Moravy.

Velikánske hradisko Pobodim, v ktorom žili stovky slobodných ľudí klaňajúcich sa len pohanickým modlám, na jednej strane a na druhej strane opevnený dvorec s kamenným kostolíkom pre niekoľko desiatok urodzených pánov na Kostolci, je hraničným kameňom storočnej histórie, v ktorej sa zrodil a zahynul náš prvý štát; storočnej histórie, v ktorej sa rozplynuli posledné zvyšky pravekej rovnosti a zrodila sa feudálna priepasť medzi urodzeným pánom a bezprávnym poddaným.

Čože sa to vlastne stalo v Pobodime a na Kostolci, ak na tie dve miesta kladieme toľkú tarchu dejepisného svedectva?

Patril Pobodim Pribinovi?

Uprostred močarín, ktoré kedysi pri dnešnom Pobodime vytváral nespútnaný Váh, sa od najstarších čias usadzovali starí Slovania. Celé stáročia tu žili, budovali väčšie i menšie osady, až napokon si vystavali aj velikánske a dobre opevnené hradisko, v ktorom žili a pracovali roľníci i remeselníci. No kilometer dlhý val mal v čase núdze poskytnúť prístrešie aj obyvateľom okolitých dedín.

Hradisko kvitlo a rástlo, až sa odrazu privalila skaza. Taká rýchla a dôkladná, že ani porazení, ani víťazi nestačili poodnášať majetok starých Pobodimčanov, ktorý spod zeme vyslobodili až archeológovia o tisíc rokov neskôr. Prekvapujúce boli najmä kôpky železa, o ktorom sme si už povedali, že znamenalo bohatstvo. Ak zostalo hrdzavieť pod zemou, ak ho už nikdy nevykopali, svedčí to o hrôze, ktorá dala zabudnúť aj na najcennejší majetok.

Archeológovia zistili, že skaza prišla vo chvíli, o ktorej staré kroniky píšu asi takto:

Istý Pribina z Nitravy bol vyhnaný Mojmirom, kniežatom Moravanov nad Dunajom...

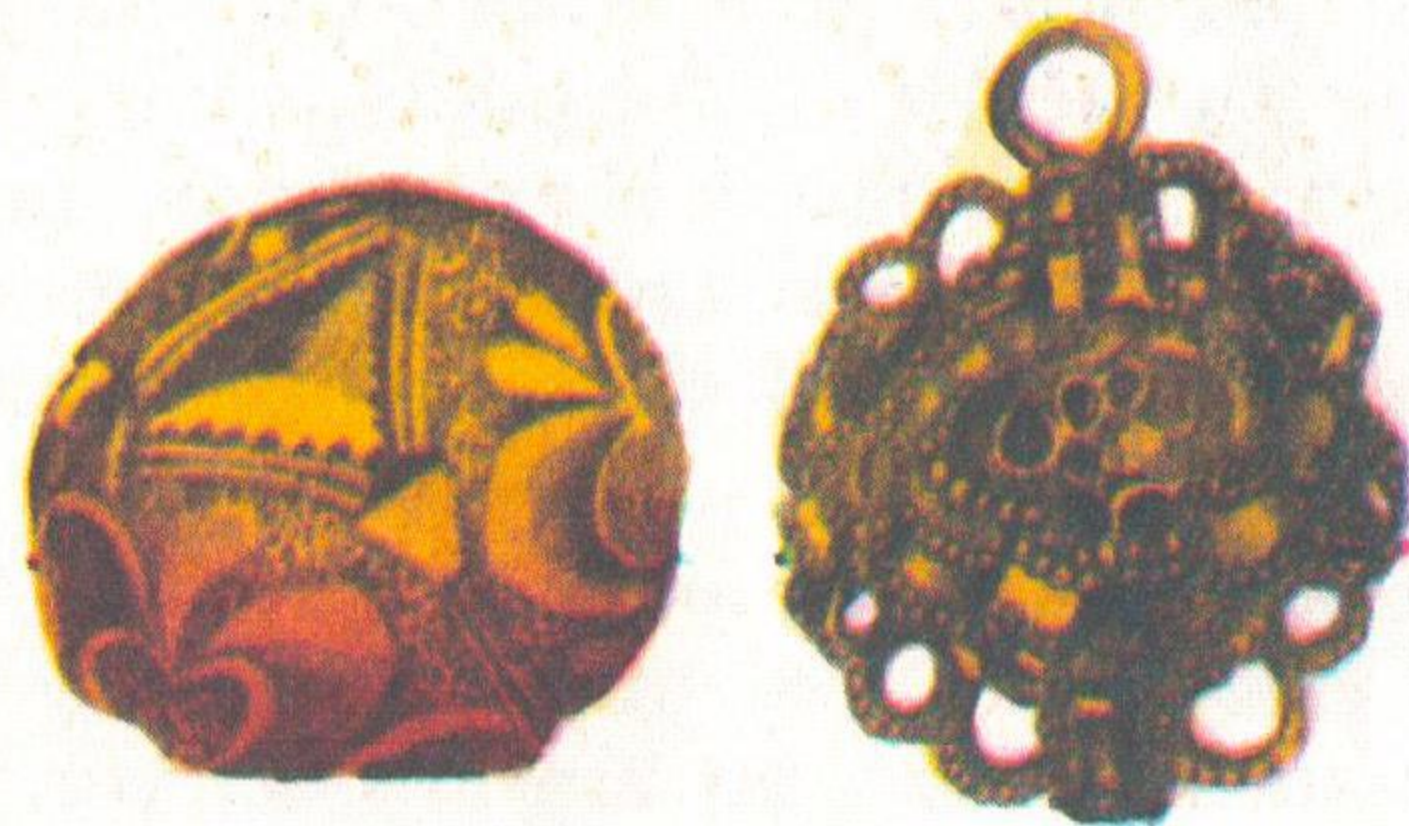
Skaza teda prišla vo chvíli, keď sa vlády nad

Slovanmi, ktorí sa pred stáročiami rozišli po našich krajinách, ujal jediný, najmocnejší panovník: Mojmir. A ujať sa vlády, to nikdy nebola zábavka. O vládu treba bojovať, prelievať vinnú i nevinnú krv, a v takom boji zvíťazí vždy len najodhodlanejší a najsilnejší. V našom prípade to bol Mojmir. Po dobrom či po zlom si podrobil všetkých súperov a na brehoch rieky Moravy, Váhu, Nitry a Dunaja vybudoval pevnú ríšu, ktorej dodnes hovoríme Veľká Morava.

Ako Cyril s Metodom prebudili písmenko

Bola to veľká a slávna ríša. Za Mojmirovho nástupcu, kniežaťa Rastislava, bola už taká silná, že s úspechom vzdorovala najsilnejším nepriateľom. V meste Dovina sa Rastislav ubránil aj útoku kráľa Frankov, Ľudovíta. Toľké sekanie mečom celkom zobudilo aj driemajúce písmenko, na ktoré sme si ťažkali v predchádzajúcej kapitole.

Mojmir i Rastislav vedeli, že nová ríša potrebuje nové myšlienky, nové ideály, a také v tých časoch ponúkalo nové náboženstvo, kresťanstvo. Veľká Morava také náboženstvo potrebovala. Zriekla sa

Zlaté gombíky patrili medzi typické šperky Veľkej Moravy.

preto pohanstva a prijala krst. Múdry Rastislav však nechcel, aby jeho poddaní prijímali kresťanstvo z rúk po nemecky hovoriacich kňazov, preto do svojej krajiny pozval Cyrila a Metoda z Byzancie a tí k nám prišli aj s písmom. V tej chvíli sa naša krajina stala kultúrnou krajinou.

Slovanská váza; už nevieme, na čo našim slovanským predkom slúžila, možno na odkladanie potravín. Ale všimnite si, aká bola krásna. Ľudia, ktorí ju vyrobili, dokázali na našom území vybudovať najmocnejší štát strednej Európy, ktorý bol nielen vojenskou, ale aj kultúrnou veľmocou.

Cytil, Metod a ich žiaci začali písať knihy, listy, listiny a už nie po latinsky alebo po staronemecky, ale v jazyku ľudu, ktorý u nás žil, a tak od tých čias možno u nás hovoriť o literatúre i o dejepise.

Nesmelé pokusy natrvalo u nás udomácnili písmo začaté v časoch Keltov a Rimanov vyvrcholili. Od čias Rastislava, Cyrila a Metoda sme krajinou, ktorá sa dokázala podpísať.

Svätopluk a jeho falošné prúty

Za Rastislavom nastúpil kráľ Svätopluk. Stal sa jednou z najznámejších a najobľúbenejších postáv našej najstaršej histórie, hlavnou postavou mnohých povestí a rozprávok, kroník i moderných umeleckých diel, napríklad opery Eugena Suchoňa alebo románu Milana Ferka. Pod Svätoplukovou pevnou rukou sa k Veľkej Morave pridali aj mnohé ďalšie krajiny. Jej súčasťou sa stali dnešné Čechy, veľký kus dnešnej Nemeckej demokratickej republiky, kde vtedy bývali Lužickí Srbi, južné Poľsko, dnešné Maďarsko a azda aj ďalšie kraje. Na území Veľkej Moravy sa začal tvoriť slovanský štát,

ktorý sa chcel stať veľmocou, pánom celej strednej Európy.

Veľké plány sa však aj s veľkým Svätoplukom skončili.

O Svätoplukovej smrti jestvuje povest: Svätopluk si k posteli zavola synov a podal im zväzok prútov. Ani jeden z nich ho nedokázal zlomiť. Potom zväzok rozobral, prúty im podával jednotlivo a oni ich hravo lámali.

„Keď budete svorní,“ povedal zomierajúci kráľ, „nik vás nepremôže. Ak však nebudete držať pospolu, nepriateľ vás ľahko jedného po druhom porazí.“

Táto povest sa často používa na obraz rozpadu Veľkej Moravy, lež nie je pravdivá a tak nemôže byť pravdivý ani obraz, ktorý ponúka. Povest o lámaní prútov je oveľa staršia ako Svätopluk. Po prvý raz ju vyrozprávali vyše tisíc rokov pred Svätoplukom v Grécku, zapísal ju slávny bájkár Ezop a pripisovala sa tiež panovníkom oveľa mladším ako Svätopluk. Napríklad aj zlopovestný tatársky vojvodca Džingischán nechal vraj svojim syňom lámať šipy.

Staré tróny sa rúcajú

Podľa nepravdej povesti mal Svätopluk troch synov. My poznáme len dvoch, ktorí sa poškriepili. Nového panovníka Mojmira II. a jeho brata Svätopluka, ktorý sa proti nemu vzbúril a bojoval aj za pomoci nepriateľov Veľkej Moravy. Možno bol jediným synom Svätopluka, čo sa správal tak, ako vraví povest. No možno ich bolo aj viac, ale celkom určite bolo veľa iných veľmožov, ktorí nechceli žiť pod vládou veľkého panovníka. Veľká Morava, práve tak ako iné štáty v tých časoch, nebola ešte dosť pevným putom pre Slovanov, žijúcich na území dnešných piatich či šiestich štátov. Mnohí z jej veľmožov sa usilovali osamostatniť sa, strhnúť vládu na svoju stranu, tak ako o tom svedčí Mojmirov boj s Pribinom alebo boj Mojmira II. a jeho brata Svätopluka. V tých časoch boli všetky ríše také, neboló treba veľa, aby sa rozpadli. Nerozpadla sa len Veľká Morava, ale aj Bulharská ríša, Franská ríša, Kyjevská Rus a ďalšie štáty.

Stačil náraz silného nepriateľa a stáročné tróny sa rúcajú. Veľká Morava takého nepriateľa našla v staromaďarských kmeňoch, ktoré sa vtisli na jej územie. Neboli to len synovia Svätoplukovi, ktorých starí Maďari našli nezjednotených. Veľkomoravskí veľmoži sa začali rozchádzať už dávnejšie a tak ich nový nepriateľ lámal jedného po druhom.

Nuž a sme pri druhej rozprávke od brehu Váhu. Pri rozprávke z Kostolca. Pán pevnosti na Kostolci bol jedným z posledných prútov a prútikov kedysi pevného zväzku. Jeho pevnosť padla vari päťdesiat, možno aj osemdesiat rokov po Svätoplukovej smrti. Ťažko povedať, ako skončili ostatní páni-prúty. Jedni azda zahynuli pri obrane veľkomoravských hraníc, druhí sa od boja odtiahli a začali si budovať vlastné ríše v bezpečnej vzdialenosti od

Slovanskí remeselníci boli vynikajúci majstri. Výrobca týchto gombíkov musel však byť majster nad majstrov.

nepriateľa, tretí sa možno vykúpili a mnohí sa určite aj pridali k novému pánovi.

Nech však páni urobili, ako chceli, či museli, robotný ľud zostal. A ním sa začína nové obdobie slovenských dejín, ktorým naše rozprávanie nabudúce zakončíme.

(Pokračovanie)

Píše PAVEL DVOŘÁK

ILUSTRUJE NAĎA RAPPENBERGEROVÁ-JANKOVIČOVÁ

SÚŤAŽ! SÚŤAŽ! SÚŤAŽ! SÚŤAŽ! SÚŤAŽ!

Milí súťažiaci slniečkári!

Dnešným číslom sa končí naša literárna súťaž, ktorá bola pre vás nielen zaujímavou a poučnou zábavou, ale aj akousi prípravou na našu anketu ZLATÉ SLNIEČKO 1979. Výsledky tejto ankety i mená vyžrebovaných výhercov uverejníme v budúcom čísle. Odpovede na otázky z 9. čísla Slniečka i mená desiatich výhercov uverejníme v septembrovom čísle nášho časopisu.

A teraz porozmýšľajte nad poslednými tromi otázkami:

„Maťo cítil, ako mu stúpa krv do hlavy. Vo chvíli ho pochytila zlosť na všetko na svete. Na odporné orgovány, ktoré tak voňajú, na učiteľku, ktorá píše do žiackej knižky, aj keď by nemusela, na otca, ktorý vie vždy vymyslieť ten najhorší trest, a vôbec. Bicykel, to už bola hotová vec. Maťo ho už stokrát videl, ako sa leskne a ako ticho pracuje reťaz na najvyšších obrátkach. Už sa videl, ako frčí po ulici, v plnej rýchlosti prefičí tesne popri krdlíku dievčat, až sa s piskotom a strachom rozutekajú, a ako potom ide sám, ďalej a ďalej po slnkom zaliatej

ulici, po cestách, na ktoré sa inak nikdy nedostane. A teraz to všetko bolo zbytočné. Všetko bolo fuč.“

Otázka č. 1: Z akej knihy je úryvok? Kto ju napísal? Autor dostal za dielo Cenu vydavateľstva Mladé letá. Sledujte náš slniečkovský zápisník!

MUSTANG to je druh stepného severoamerického koňa, ale aj značka motocykla. Toto slovo sa v posledných rokoch zjavilo v názvoch dvoch pozoruhodných kníh zo súčasného života detí.

Otázka č. 2: Napíšte nám ich presné názvy i mená ich autorov.

Soňa Štrbáňová napísala zaujímavú a veľmi pútavú náučnú knihu o živote, bunkách a učencoch, v ktorej sa tí starší z vás dočítajú veľa zaujímavostí a odpovedia si na otázky: Odkiaľ prichádzame? Kto sme? Kam ideme?

Otázka č. 3: Aký je presný názov tejto knihy?

Odpovede nám posielajte do konca mája na korešpondenčnom lístku s udaním veku a presnej adresy.

SPRÁVNE ODPOVEDE ZO 7. ČÍSLA SLNIEČKA:

1. Remeň a kremeň,
kamienok zelený,
v žabku sa premeň.

Ježko Jožko a krtko Rudko, autor
Jozef Pavlovič

2. Kiki a Miki od Eleny Čepčkovéj.
3. V trinástich rozprávkach. Marian-
na Grznárová: Maťko a Kubko.

KNIHU DOSTANÚ TÍTO DE-
SIATI VYŽREBOVANÍ SÚŤA-
ŽIACI:

Ladislav Daduľák, Družstevná pri
Hornáde; Silvia Lehotská, Nadlak,
Rumunsko; Miriam Šutliaková,
Lipt. Ján; Jozef Gašparík, Palárikovo;
Monika Plichtová, Rožňava;
Zlatica Škultétyová, Tužina; Anton
Kovalský, Vranov n. T.; Beáta Ke-
rekešová, Ružomberok; Kamil Miez-
ga, Krakovany; Marcel Pardek, Zu-
brec.

Zápisník Slniečka

CENA LUDOVÍTA FULLU. Za vynikajúce výsledky v ilustrácii detskej knihy udelil Slovenský fond výtvarných umení a Mladé letá Cenu L. Fullu akad. maliarovi Miroslavovi Cipárovi.

CENA FRAŇA KRÁLA. Za celožitovnú literárnu tvorbu pre deti, v ktorej vynikajú najmä prózy Do videnia, Zuzanka a Hanibal za bránou, udelil Slovenský literárny fond a Mladé letá Cenu F. Kráľa spisovateľke Hane Zelinovej.

CENA ZVÄZU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV. Výročnú cenu za detskú literatúru udelili Márie Ďuričkovej, ktorá knihami Dunajská kráľovná a Prešporský zvon obohatila súčasnú literatúru pre deti a mládež o jedinečné umelecké dielo.

CENA MLADÝCH LIET. Na návrh literárnej a výtvarnej poroty odovzdal 22. marca t. r. riaditeľ Mladých liet dr. Rudo Moric Cenu vydavateľstva Mladé letá spisovateľovi Dušanovi Kováčovi za prózu Tajomstvá, spisovateľovi Vladimírovi Ferkovi za umelecko-náučnú publikáciu Kniha o Slovensku a Igorovi Rumanskému za ilustrácie knihy F. Hrubína Ako sa chytá radosť.

PRÉMIA ZLATÉHO MÁJA. Výbor Slovenského literárneho fondu udelil Prémium ZM '78 Júliusovi Nogemu, CSc., vedeckému pracovníkovi Literárneho ústavu SAV, za prínos pri skúmaní a hodnotení literatúry pre deti predškolského veku.

CENA ZVÄZU DRAMATICKÝCH UMELCOV. Za dlhoročné významné úspechy pri rozvoji slovenskej rozprávkovej tvorby udelili Cenu Zväzu slovenských dramatických umelcov v kategórii Rozhlasová tvorba dramaturgičke Čs. rozhlasu v Bratislave Emílii Drugovej.

NÁŠ TIP. Za najkrajšiu knihu tohto mesiaca vyhlasujeme výber z veršov a rozprávok národného umelca Františka Hrubína Ako sa chytá radosť. Knihu do slovenčiny preložil zasl. umelec Milan Rúfus.

DISKUSIA O POVESTIACH. Zväz slovenských spisovateľov usporiadal diskusiu o knihách bratislavských povestí Márie Ďuričkovej Dunajská kráľovná a Prešporský zvon. Referát o týchto základných dielach povestovej spisby v súčasnej slovenskej detskej literatúre predniesol literárny vedec Zlatko Klátik.

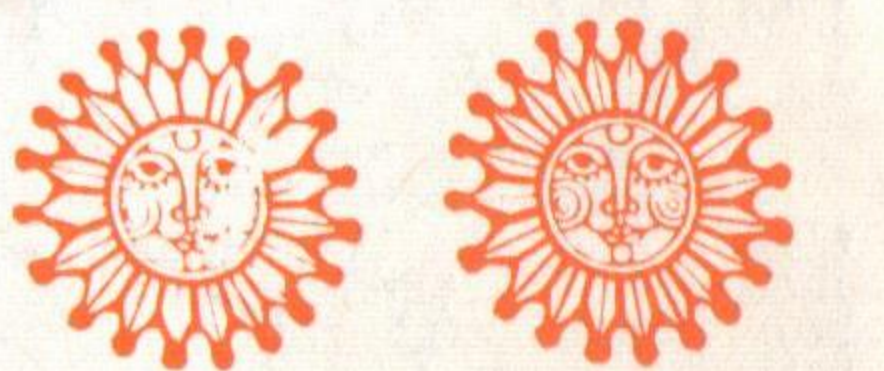
PREMIÉRA. V Divadle pre deti a mládež v Trnave bola v apríli premiéra hry Ondreja Šulaja Epizóda 39—44. Hru venovanú 35. výročiu SNP a 34. výročiu oslobodenia Trnavy Sovietskou armádou našťudoval režisér Blahoslav Uhlár.

BOLOGNA '79. Pod heslom „Det-skou knihou za lepší svet“ uskutočnil sa v Bologni v dňoch 31. III.—3. IV. Medzinárodný knižný veľtrh pre deti a mládež. Na veľtrhu bola zastúpená česká i slovenská tvorba pre deti a mládež.

VÝSTAVA. Bulharské kultúrne stredisko, KPDK a Mladé letá usporiadali v apríli v bratislavskom Bulharskom kultúrnom stredisku výstavu Preklady bulharských detských kníh na Slovensku a Bratislavské detské kresby.

KNIHA — PRAMEŇ PRIATEĽSTVA. Pod týmto heslom konali sa tohtoročné oslavy Medzinárodného dňa detskej knihy, usporadúvaného na počesť H. CH. Anderse-na. Heslo k MDDK vybrala bulharská sekcia IBBY a posolstvo napísal bulharský spisovateľ Asen Bosev, autor vyše šesťdesiatich kníh pre deti a mládež. Plagát navrhol bulharský ilustrátor Asen Starejšinski.

NOVÉ RUKOPISY V MLADÝCH LETÁCH. Redakcii pôvodnej tvorby odovzdala rukopis novej básnickej zbierky Dagmar Wagnerová. Spisovateľka Elena Čepčková prepracovala zas svoje rozhlasové rozprávky a ponúkla ich Mladým letám s názvom Konôpka. S novými rukopismi pre deti mladšieho školského veku prihlásili sa aj Vincent Šikula a Peter Glocko.

Slniečko

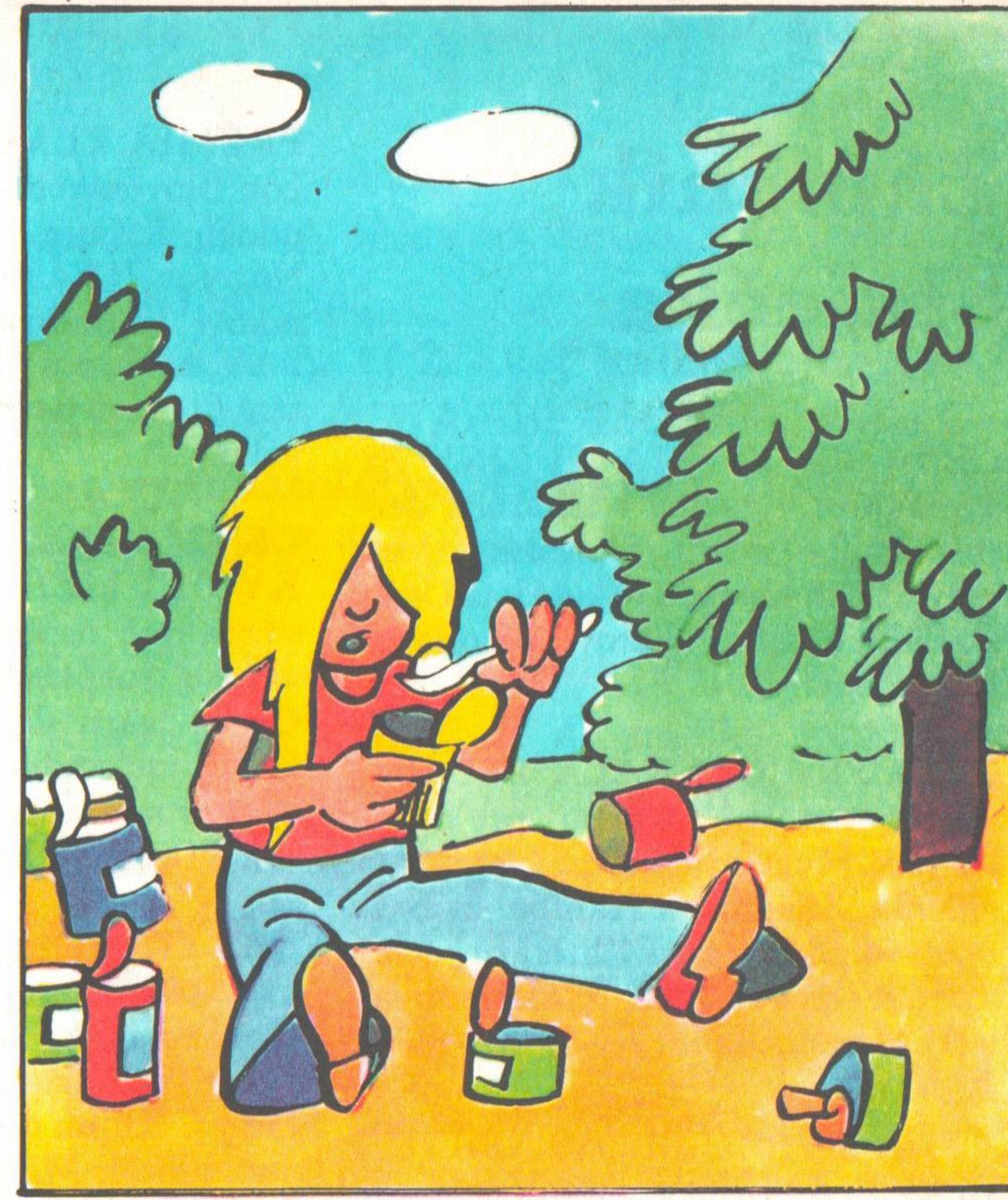
Mesačník pre deti. Vydávajú Mladé letá, slovenské vydavateľstvo kníh pre mládež. Adresa redakcie: 801 00 Bratislava, Klincová 35/a. Telefón 681-58, 645-87. Šéfredaktor Ján Turan, zást. šéfredaktora dr. Ondrej Sliacky, CSc., výtvarno-technický redaktor Ondrej Máriássy. Tlačia Polygrafické závody, n. p., Bratislava-Krasňany. Rozširuje PNS. Informácie o predplatnom a objednávky prijíma každá pošta a doručovateľ. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS — Ústredná expedícia a dovoz tlače, 884 19 Bratislava, Gottwaldovo nám. 6. Vychádza každý mesiac okrem júla a augusta. Cena výtlačku 3 Kčs, ročné predplatné 30 Kčs. Neobjednané rukopisy redakcia nevracia.

DITA NA SLNIEČKU

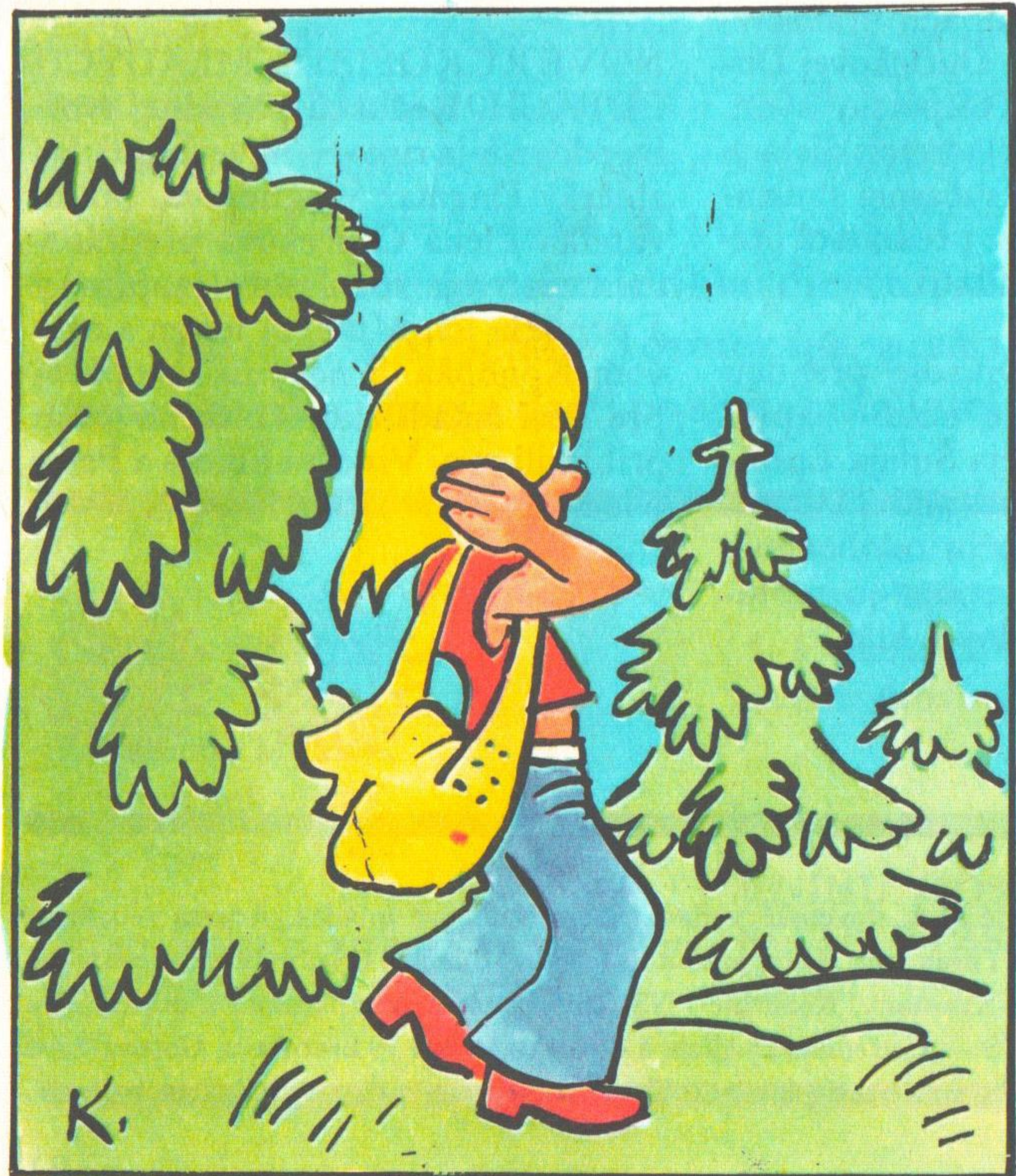
KRESLÍ VIKTOR KUBAL

Dite turistika

veľmi ide k duhu.

Čo sa toho týka,

aj na to má sluhu!